

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.  
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.  
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.  
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.





# Ränte- och Kapital-Försäkringsanstalten

i Stockholm emottager i helt Krontal penningar till beredande af *Lifränta* (pension) eller *Kapital* att lyftas på en gång vid uppgifven ålder. Kontoret, Nr 5 Stora Nygatan, hålles öppet alla söckendags förmiddagar kl. 11—2 samt onsdagar 5—6 e. m.

För i Stockholm bosatta obemedlade personer, som insätta medel för att bereda lifränta, betalar Fosterländska Föreningen förvaltningsafgift samt för insatser, ej öfverstigande under ett år 50 Kr., *Tjugu* procent såsom premium; hvarigenom för hvarje sålunda insatta 5 Kr. i boken införes dessutom En Krona.



Hufvudkontor: Malmtorgsgatan 5.

## Allmänna Lifförsäkringsaktiebolaget,

Stockholm, Kungsträdgårdsgatan 2 C, 1 tr.

S. H. T.

Då antalet främlingar, som årligen besöka vårt land, allt jemt tillväxer, och Sverige med rätta genom sin natur, sång, gymnastik, slöjd, uppfinningar, industri m. m. allt mer tager utländingens uppmärksamhet i anspråk, ämnar undertecknad, som sedan år 1875 med råd och dåd bistått främlingar af olika nationer här i hufvudstaden, och på resor i utlandet öfverallt funnit lifliga sympatier för Sverige och Svenskarne, att från början af Oktober öppna

## Svenska Främlingsbyrån

vid Gref-Thuregatan 24 B,

der utlänningar af alla nationer fortfarande erhålla de anvisningar, råd och upplysningar, som de åstunda, med ett ord all den hjälp, af hvilken de kunna vara i behof i ett främmande land.

Undertecknad har redan satt sig i förbindelse med och afsändt meddelande (Avis aux touristes) till olika orter i utlandet såsom till flere främmande sändebud, med hvilka han eger personliga relationer, till *Cook's resebyrå*, som eger mer än 50 filialer på olika platser af jorden, till flere föreningar utomlands, hvilka alla lofvat sin medverkan. Den utländska pressen, till hvilken jag sedan några år tillbaka lemnat bidrag från Sverige vid viktigare tillfällen (bl. a. *The Times*) torde komma att göra saken känd i utlandet.

På det att främlingar, som af intresse för svensk kultur, historia, vitterhet eller annorledes af politiska och sociala hänsyn besöka vårt land för studiers idkande, eller efter erhållen anställning bosätta sig härstädes, snart skola uppnå ändamålet med sin härvaro, kommer un-

dertecknad, som har mångårig erfarenhet som lärare i Svenska Språket för främlingar, att fortfarande gifva

### **Undervisning i Svenska Språket åt utländingar.**

För att i bästa mening verka som en föreningslänk mellan Sverige och utlandet vill Byrån äfven bistå landsmän, hvilka genom obekantskap med språket ofta råka i trångmål och få betala dryga lärpenningar i ett främmande land. Byrån skall derföre

#### **Anordna billiga språkkurser**

till deras förmån som ämna sig till utlandet eller som genom industri och handel stå med detta i sådan beröring, att derför språkkunskap erfordras, eller ämna söka resestipendium, som fordrar språkkunskap. Obemedlade, som resa på Svenska Statens bekostnad, erhålla undervisningen afgiftsfritt.

Under min verksamhet med öfversättning (bl. a. åt härvarande legationer) och korrigering af sådant arbete — som i synnerhet då det verkstälts i utlandet ofta innehåller omeningar och för vårt modersmål menliga språkfel, en naturlig följd af dess utförande på *en* hand — har jag vunnit den öfvertygelsen, att full garanti för en *felfri* öfversättning icke kan erhållas annat än genom dess utförande af *två* personer: en representant för hvardera språket. Jag ämnar derföre att såsom en afdelning af Svenska Främlingsbyrån inrätta en

#### **Byrå för korrekt öfversättning**

med ändamål att mot billigt arvode på ofvan nämnda princip (två infödde för hvarje öfversättning) utföra *korrekta* öfversättningar såväl till Svenska som främmande språk; och skall Byrån städse söka utjemna alla tvister på främmande område, hvilka pläga ha sin grund i obekantskap med språket och det missförstånd, som deraf härflyter.

Under adress **Svenska Främlingsbyrån Stockholm** kunna från hela landet och utlandet insändas skrifter och arbeten till öfversättning såsom uppsatser och afhandlingar i vetenskap, lagfarenhet, politik, facklitteratur: beskrifningar öfver fabrikat, preparat, patent och uppfinningar, äfvensom smärre skrivelser af mera enskildt innehåll: handels- och privatkorrespondens, annonser och uppsatser till in- och utländska tidningar m. m. Byrån åtager sig äfven korrigering af öfversättningar och deras befordran till trycket.

*Öfriga förrättningar:* Förmedling i lämpliga fall af svenskars anställning i utlandet och vice versa, af resällskap till utlandet, af inackordering i utländska familjer, anskaffande af lärare och lärarinnor, af bostad, tolkar och annat biträde åt utländingar, upplysningar om våra turistleder och märkvärdigheter, revision och kritisk korrekturläsning af i utlandet tryckta arbeten på svenska och omvänt. Uppdrag utföras, förfrågningar besvaras mot insändande af porto, från utlandet ankomna telegram erhållas, landsmän få råd och upplysningar om främmande länder och orter, m. m. För att tillmötesgå landsmäns och utländingars önskan har en taxa antagits, som exempel på hvars billighet här anföres: lektioner till 1 kr. i veckan, uppdrag till 75 öre, öfversättningar till 50 öre pr 100 ord.

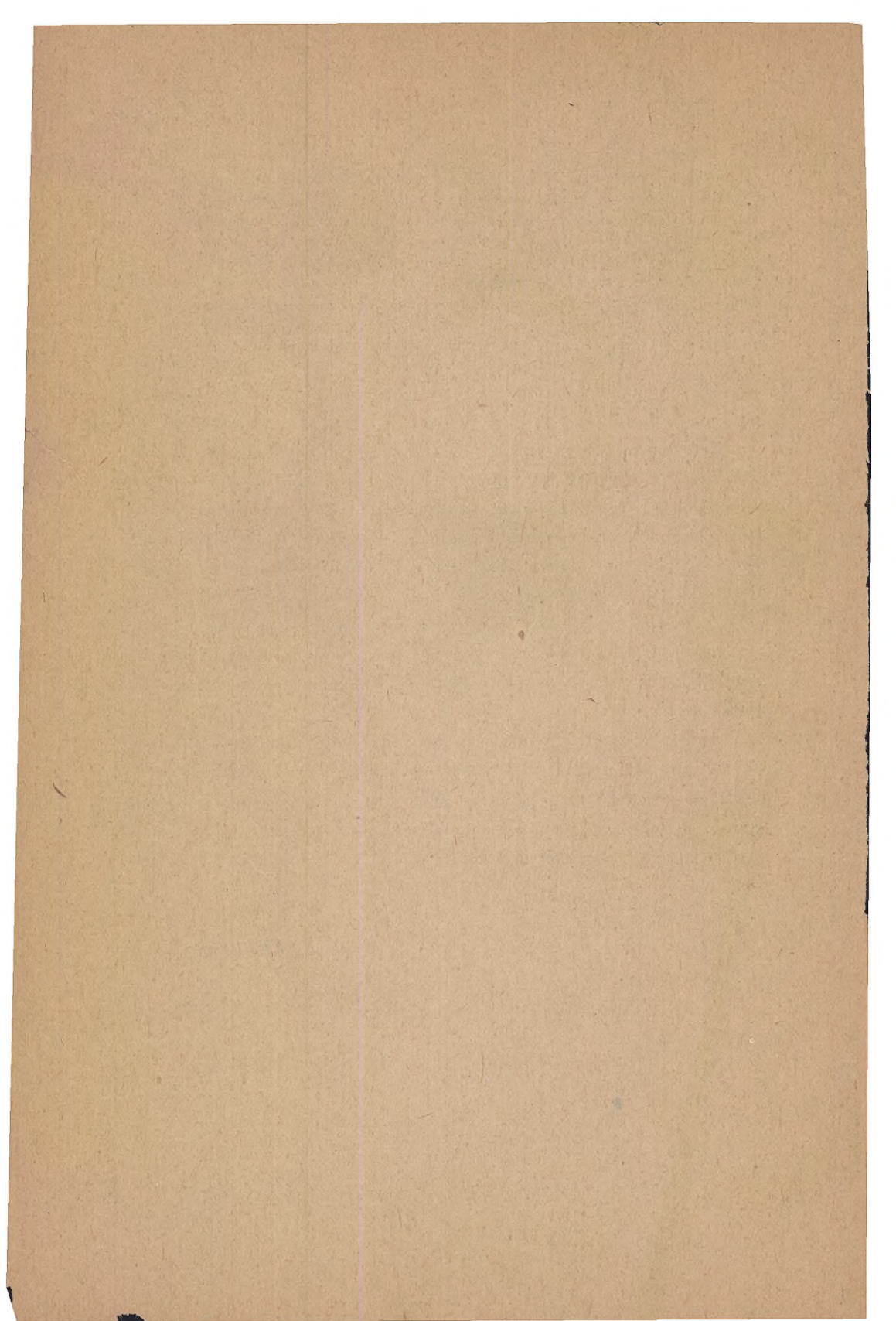
Att allmänheten med förtroende kan vända sig till Byrån, därför garantera följande

**Referenser och intyg:** af engelske ministern härstädes baron *Francis Plunkett*, engelske ministrarne i Haag baron *Horace Rumbold*, och i Ecuador *C. Lawrence*, belgiske ministern i Rom baron *de Pitteurs-Hiegaerts*, holländske ministern grefve *von Bylandt*, ryske ministern *N. Chichkine* härstädes, ryske chargé d'affaires *A. von Berends* i Madrid, legationssekreterarne grefve *M. Prozor* i Dresden, *G. Greville* i Peking, vicomte *R. de Bondy* i Buenos Ayres jemte flere andra diplomater och embetsmän i Sverige och utlandet, flere härvarande generalkonsuler samt pastorerna vid de främmande församlingarne här i hufvudstaden.

Svenska Främlingsbyrån afser icke en »affär efter utländskt mönster», utan ett genom vårt lands närmande till utlandet af behofvet påkalladt **svenskt** företag, och vågar hoppas, att *fosterlandsvännen* skall i sin mån söka främja dess syften.

Stockholm i September 1888.

*O. C. Kjellberg.*



Joseph Roux: Pensées. Paris 1887, 4:me éd.

Anteckningar af Sigrid Leijonhufvud.

**I** Frankrike har utbildat sig en literaturart, som i andra länder eger jämförelsevis få representanter, "pensée"-litteraturen. Till formen närmast påminnande om ordspråkslitteraturen, skiljer den sig derifrån genom ett rikare innehåll, i det den hämtar sitt stoff ej blott ur den dagliga erfarenheten, utan än mer ur en rik humanistisk bildning. Det uttrycksfulla, koncisa franska språket lämpade sig tidigt för denna gren af skriftställeriet, som också i dess literaturhistoria är representerad genom en rad af glänsande namn från Montaignes tid till våra dagar — en Pascal, en Labruyère, en Laroche-foucauld, en Joubert m. fl. En ny "médaillieur de pensées" har på sista tiden framträdt i abbé Joseph Roux, hvars egenomliga författarskap får sin rätta belysning genom den kortfattade biografi som Paul Mariéton lemnar i företalet till hans "pensées".

Joseph Roux föddes 1834 i Tulle af fattiga föräldrar och bestämdes tidigt till kyrkans tjänst. Latinet blir hans andra modersmål, "je l'aime d'amour", säger han och tillägger, att hans prosa och hans vers än i dag vimla af latinismer — "afsigtliga? — nej, komma af Guds nåde" (venus de grâce). Efter väl använda studieår vid seminariet i Brive, der han röner mycken uppmuntran, stannar han dock på en landtprests obemärkta plats, måhända till följd af den kyrkliga styrelsens förkärlek för medelmåttors befordran. Först skickad till Varetz, kommer han sedan till St. Silvain nära Tulle, der han tillbringar tolf år för att slutligen 1876 hamna i en aflägsen by i Bas Limousin, St. Hilaire le Peyrou, der han ännu har sin verksamhet.

Från det han lemnade Brive till 1885, d. v. s. under tjugufem år, kan man räkna endast två afbrott i hans enformiga lif. Det första 1870, vid ett halft års vistelse som informator på ett slott i Normandie, det andra genom ett besök i Paris vid hundraårsfesten till Petrarcas minne, 1874. Vid sin första utflykt i verlden hade han dock olyckan förlora sex häften af sina "pensées" på bangården i Chartres — en bitter förlust, som endast delvis kunnat ersättas.



Under Pariservistelsen kom abbén i en för hans utveckling betydelsefull beröring med "Le Félibres", ett sällskap, som gjort till sin uppgift att häfda det provençalska språkets och den provençalska litteraturens rätt. Hans bidrag på limousinsk dialekt införda i "Revue des langues romanes", föranledde en brevexling mellan honom och Mariéton, som haft till följd utgifvandet af hans skrifter. Mariéton har äfven besökt abbén, och han talar om Bas Limousin som en mycket aflägsen trakt, der bygdemål måste användas så väl vid kristendomsundervisningen som vid affärsuppögörelser o. s. v.

Så trånga äro de yttre förhållanden, mot hvilka abbéns rika, känsliga, ärelystna natur haft att kämpa. Enslighetens börda är också ett tema, som ligger nära till hands för honom. Postbudets ankomst, regnets enformiga plask, nästan hvad som helst för hans tanke tillbaka derpå, och den ger sig luft med olika grad af styrka. Är det resignation i hans yttrande med afseende på Montaigne: "enslighetens dysterhet, som *han* kände blott under en del af sin lefnad, har varit min följeslagare allt ifrån ungdomen", så är det bitterhet i den korta satsen: "ensamheten lifvar, ensligheten dödar" och snart sagdt förtviflan i det lidelsefulla utropet: "jag har ej lefvat än, jag har ej handlat; det lilla jag kunnat företaga, har alltid sprungit sönder i min hand." Ja, än mer, känslan af hans afskilda lif genomtränger som en grundton af vemod alla abbé Roux' pensées, och en följd deraf visar sig i den misstro mot nutiden, äfven i dess mest berättigade sträfvanden, hvarom de ofta vittna. "En solstråle", säger han t. ex., "är mera välsignelsebringande för fattigt folk än alla våra nationalekonomers drömmar." En annan gång påstår han, att "hvarje bonde, som lär sig läsa och skriva, afsvärjer i sitt hjerta landtlifvet"; ifrarna för obligatorisk undervisning förehåller han den allvarliga frågan: "Gör väl eder upplysning goda naturer bättre lika ofta, som den gör dåliga naturer sämre?"

Träffande säger han en annan gång: "Den antika konsten höljde människokroppen i oskuldens majestät; den moderna konsten afkläder själfva nakenheten", och på ett annat ställe: "Historien hafva de gamle gjort till ett loftal, vi till en nidskrift."

Bristen på tillfällen till allsidigt utvecklande tankeutbyte gör sig märkbar i de reflexioner öfver litteratur och skalder, som utgöra första delen af abbé Roux' bok. Det hindrar dock ej, att såväl i denna som i kapitlet om vältalare och historieskrifvare tankar finnas, som fångsla genom slående sanning och uttryckets djärfhet och kraft. Förf:n väljer träffande bilder, då han liknar André Chénier vid "ett skönt atenskt tempel, utan något altare åt den okände guden"; så ock, då han utropar: "Döm ej en vulkans utbrott efter den stelnade lavan, ej en improvisation efter det upptecknade ordet!"

Med en viss humor säger han längre fram: "Improvisatören akte sig att improvisera andras tankar", och poetiskt målande är följande parallel: "Innan Judith trädde fram för Holofernes, iklädde hon sig sina rikaste smycken, armband, örhängen, halskedjor och ringar, purpurbindlar och gyllene nålar. Dessutom gaf Gud henne fågring."

"Så pryder sig äfven talaren med känslor, tankar, bilder, alltsamman godt och bra, men vanmäktigt utan det sköna, denna sanningens fågring."

\* \* \*

Abbéns tankar om begåfning och karaktär, om glädje och lidande, lif och död, Gud och religion äro direkt eller indirekt bekännelser om hans eget själslif och som sådana af djupt mänskligt intresse. Man ser honom själf bakom uttryck sådana som: "Finkänsliga menniskor tåla bättre dum kritik än dumma loford" och: "Ödmjukheten kan ej förödmjukas."

En anstrykning af pessimism framträder mer än någonsin i denna afdelning; så i följande satser: "Det finnes ofruktbara själar, i hvilka intet slår rot, hvarken dygd eller last"; — — "Hvad är vår erfarenhet? En torftig liten koja, bygd af spillrorna från de guldprydda marmorpalats, som bära namn af illusioner;" — — "Hur litet känna vi ej äfven dem, som vi känna bäst!" Och hvilken djup känsla af det närvarandes dissonanser ligger ej i följande halft skämtsamma reflexion: "På hebreiska betecknar samma ord det sköna och det goda. Detta ord förskrifver sig från paradiset. Det intygar språkets ålder och kan tjena till bevis för dem, som påstå, att Adam talade hebreiska."

Någon gång, i synnerhet då fråga är om nutidens filosofi, framlyser den katolske presten väl tydligt och stilen får en anstrykning af predikoton. Deremot finner författarens religiösa känsla ofta uttryck i strofer af hög lyrisk skönhet såsom: "Inbilla sig veta hvad kärlek är, utan att älska Gud, det är att taga en liten grumlig vattensamling för det vida hafvets strålände blå." — — — — "Gud är regnet för ett af sorg förtorkadt hjerta. Gud är solen, för ett ansigte, som badar i tårar." Djup sanning ligger ock i satserna: "Älska att veta är mänskligt, veta att älska gudomligt", och "Man vinner verlden genom tron på sig själf, himlen genom tron på Gud."

Den katolske landtprestens afstängda, enformiga lif har, med sitt af abbé Roux så bittert insedda, hämmande tvång, dock utgjort betingelsen för det bästa och värderikaste han skrifvit, reflexionerna öfver den limousinska landtbefolkningen. Abbéns vakna iakttagelse har nämligen dag för dag koncentrerats på detta enda material, som han också nu till fullo beherskar, och han har, såsom hans biograf säger, samlat rikligt stoff till en "tafla, som ännu fattades i den franska litteraturens museum."

På sitt korta, kärnfulla språk framslungar han en djärf sats, som blixtligt belyser bygdelifvets och bondenaturens skuggsidor. "Bonden dör af hunger hela sitt lif, för att ha något att lefva af, då han är död. — — — — En bonde är människa ungefär lika mycket som ett marmorblock är staty. — — — Bonden medger, att den obetydligaste bodbetjent i staden är för mer än han." Längre fram träffar man följande påstående: "Så snart en bonde kommer till marknaden, kan man ej mer räkna på honom som kristen, som människa. Han är som spindeln midt i sitt nät. Blodsband, vänskap, vördnad — allt har förlorat sin helgd för honom. Man märker, att han är fast besluten att bedraga, om det så vore sin närmaste granne, om det så vore far och mor, för att få sälja till så högt pris och så fort som möjligt." — På ett annat ställe säges bonden sakna fosterlandskärlek: "Vill du sätta en bondes själ i låga, vill du se honom fruktansvärd, så ropa åt honom: "det gäller din gård, dina åkrar, din boskap — gif akt!"

Hur skarp än abbén är i sin kritik af bondenaturens brister och lyten, har han dock öga äfven för de drag af tä-

lamod, kraft och from resignation, som utmärka den: "Tre slags människor", säger han, "dö utan knot: prester, soldater och bönder." Sådana drag framträda i synnerhet i några af de längre skildringarna, så t. ex. i berättelsen om Mathéline, der det bland annat heter:

"Mathéline ser ut som en vanlig bondqvinna. Vadmalskjol, krage af röd kattun, hufvudduk af groft linne — kan man väl tänka sig något tarfligare? Men se på hennes ansigte riktigt noga! Påminner det ej om Michelangelos Pietà?

"Det är ett magert och blekt ansigte, infattadt i rödt hår, här och der blandadt med silfvertrådar. Rynkor fåra pannan, tinningarna, kinderna; dessa rynkor äro ej alla tidens verk, sorgen har i tysthet plöjt en del af dem. De gröngrå ögonen, beslöjade af långa, ljusa ögonhår, stråla af lugn viljekraft. Hela utseendet inger vördnad, ja skulle nästan inge fruktan, om ej godhet och mildhet bodde i linierna kring munnen, såsom dufvor bo i bergskrefvor."

— — — — —

"Hennes gubbe skulle varit en stackare utan henne. — Han älskade flaskan, och hur mycket ondt bor ej i den! Den är som Pandoras ask, minus hoppet. Genom att visa mannen en vänlig uppsyn och gömma sina tårar till ensamheten inför Gud, lyckades dock Mathéline inympa på denna grofva natur ett kristet samvete, så att den kunde frambringa frukter af redlighet och tro."

— — — — —

"Mathéline är traktens försyn. Alla olyckliga välsigna henne. En karl har spräckt hufvudskålen vid körsbärsplöckning; hvem skall lägga på förbandet? En hustru har fått missfall; hvem skall vaka hos henne? Enkan der har förlorat sin son i Tonkin; hvem skall trösta henne? Mathéline och åter Mathéline. Hon, som måste arbeta för sitt uppehälle och knappt kan läsa, hvarifrån får hon väl alla sina almosor, alla sina visa ord, hela sin ädla och finkänsliga uppfattning? Hvarifrån? Från sin tro. O, hon är beundransvärd i sin enkla fromhet!"

Af det nyss anförda synes, att abbén någon gång lemnar den egentliga, koncisa "pensée"-formen för att utföra en liten sammanhängande skildring. Han kan då tvinga sin "stenstil" (style lapidaire) att forma sig till en novellett, ojämn,

tvärhuggen, rik på limousinismer, men ofta gripen så frisk och stämmingsfull ur verkligheten, att man ej kan värja sig för intrycket, att denna författare framför allt är poet. Ett utdrag ur en sådan må här till sist meddelas. Den beskriver hur "la Mérigale", en "klok gumma", midt i natten hämtas till en staccars flicka, som blifvit illa bränd. Det står för lifvet, hon måste genast följa med.

"Två qvinnor skynda fram till höger och venster om hexan, och i spetsen för tåget fem eller sex män; några bära lyktor eller bloss, andra påkar.

"Småskog, ängar och snår; häckar, rännilar, diken — intet hejdar den vilda farten. — O, Rembrandt!

"Och tåget stormar fram i galopp, i galopp, i galopp.

"Furor, buskar, vildmarker fråga hvarandra i dunklet: "hvart skall la Mérigale ta' vägen så här dags?" Ugglan glömmer att skrika — så mycket bättre; näktergalen afbryter sitt kärlekssvärmeri — så mycket sämre; grodan, som hör marken dåna, frågar med sin spröda stämma: "är det hexsabbat?"

"Och tåget stormar fram i galopp, i galopp.

"Slätter, dalar, kullar hviska sinsemellan: "är det jul? och är la Mérigale på färd till midnattsmessan? Eller hvad har händt? Något är på färde, det är säkert."

"Bandhunden skäller, som när månen går upp; inne i ladugården bölar oxen; oxdrängen, störd i sin sömn, mumlar med näsan tryckt mot rutan: "vilda jagten!"

"Och tåget stormar fram i galopp."

\* \* \*

Abbé Roux' bok hör ej till dem, som fångsla äfven vid ett blott flygtigt genombläddrande. Det är först, när författarens utpräglade personlighet börjar framstå för läsaren, som alla de spridda dragen få intresse. Man kan då ej undgå, att känna sig gripen af dessa halft ofrivilliga bekännelser från ett rikt men instängdt tankelif. Totalintrycket af boken blir också det af en själshistoria, en bikt, som kan sammanfattas i följande, af omedelbar känsla genomträngda rader:

"Obemärkta frö, blif kvar i jorden! Hvarför vill du spira upp och blomma? Du drömmer om solsken, om friska vindar och dagg? Ack, solen bränner, vinden lemnar ingen ro, daggen tynger ned och smutsar. Uppe i dagen väntar dig oro,

ej lugn, smärta, ej glädje; och den ära, som lockar dig, är tom och förgänglig. Blif kvar i jorden, obemärkta frö!"

"Nej! Jag skall, jag måste slå ut i blom. Låt mig hellre lida i dagsljuset än nere i mörkret. Ty jag lider här. Och jag kan ej finna någon lycka i att vara afstängd från världen. Natten omsluter mig, jorden trycker mig, maskar fräta mig. Värst af allt, min längtan dödar mig. Jag måste, jag skall slå ut i blom."

## Sed eller osed inom hemmen.

Af

Esselde.

Dagnys läsare hafva helt visst instämt i pseudonymen "Moters" kraftiga protest i ett föregående häfte af Dagny mot oseden af att cigarrbodarna tillåtas vara öppna till långt in på nätterna, samt i hennes varning för de frestelser och faror som deraf följa.

Man hoppas också, att Fredrika-Bremer-Förbundet skall finna någon lämplig utväg för att i sin mån verka för upphäfvandet af detta missbruk.

Under afvaktan härpå torde det vara skäl att framhålla åtskilliga andra seder eller oseder, som innästlat sig dels i vårt offentliga lif och dels i privatlifvet, stundom — skulle man tro det? — med våra ärbara husmödrars eget begifvande eller under deras omedelbara befallning.

Det gäller här likasom i det af "Moder" anförda exemplet den tjenande qvinliga klassen och dess ställning till männen af bildad samhällsklass.

Låt om oss först skärskåda frågan i hemmen. Man använder ju der qvinliga tjenare för att de må fullgöra sådana sysslor, hvilka eljest ej skulle medhinnas eller hvilka äro för tunga för dem, hvilka ej blifvit uppfostrade till kroppsarbete. Hur gerna ville vi ej tillägga, att den tiden nu är förbi, då man ansåg det som en skam för bildade personer att lägga handen vid simplare sysslor. Men tyvärr återstår ännu allt för mycket af denna fördom. Idén om arbetets jämlikhet och arbetets heder, denna det 19:de århundradets centralidé, har ännu blott allt för litet genomträngt det svenska familjelifvet.

Det är också naturligt, att sådana idéers genombrott i allmänna medvetandet *måste* gå långsamt, och vi få därför hafva tålmod med oss själfva och hvarandra.

Det gifves dock åligganden, hvilka en husmor lika litet har rättighet att pålägga sin tjenarinna som sin dotter, och hvilka likväl i de allra flesta hem, äfven de bästa, af ålder hafva ansetts tillhöra tjenarinnans naturliga och oafvisliga pligter.

Vi syfta här på den gamla "sed eller osed", att tjenarinnan skall inträda i de manliga familjemedlemmarnes rum tidigt innan de ännu stigit upp, väcka dem, förse dem med friskt vatten, hämta deras kläder och skodon, borsta dessa och åter bära in dem, vintertiden bära in ved samt elda, o. s. v.

Det är ett från förfäderen nedärfdt bruk; vanan gör att det ej förefaller stötande, och så vidmakthålles det generation efter generation. Gerna medgifves också, att det *kan* aflöpa utan svårare skada för tillfället; men äfven i bästa fall förslöar det dock den blygsamhet hos den unga tjenarinnan, som är hennes bästa värn mot de faror, hvilka möta henne. Och blott allt för ofta har denna osed icke blott bragt oskyldiga, enfaldiga tjenstflickor på fall, utan äfven inledt oförderfvade ynglingar på lastens väg. Husmodern vet ju föga om den qvinna hon städer i sin tjänst, och det är icke alltid mannen som är frestaren.

Det är således icke blott den husmoderliga pligten utan också moderskärleken, som bör oafvisligen mana till afskaffandet af den gamla oseden. Dertill kommer den naturliga känslan af hvad som öfverensstämmer med eller strider emot en sann qvinlighet. Der det gäller att vårda en sjuk eller hjälpa den som icke kan hjälpa sig själf, der bortfalla eller öfvervinnas sådana hänsyn, och tjenstgöringen adlas till en människokärlekens uppgift. Men der den ifrågavarande alldagliga uppässningen sker på befallning, af blott beqvämhetshänsyn för den uppässade och utan afseende på dennes karaktär, der måste eller *borde* den kränka den qvinliga känslan, såsom någonting otillständigt och sårande.

Ur ingen synpunkt torde det gamla bruket kunna försvaras, och dess afskaffande är så mycket viktigare just i vår tid, som förhållandena gifvit det en allt större utsträckning. Det är nämligen allt färre familjer, äfven på landet, som

kunna eller vilja hålla manliga tjenare för den inre upppassningen, och de qvinliga tagas därför i allt större anspråk.

Vi hafva nyligen läst ett bref från en svensk bonddotter, sedan några år bosatt i Förenta Staterna, hvilket talar märkliga ord om detta ämne, hvars vigt brefskrifverskan måhända själf såsom tjenarinna fått pröfva i hemlandet.

"Hvarför skulle icke", skrifver hon, "svenska fruar lika väl som de amerikanska, kunna ordna det så, att en tjenstflicka icke behöfver stiga in i en herres sängkammare, så länge han upptager densamma. Då han lemnat rummet, kan hon ju gå in och städa. Vill han ha sina stöflar borstade, må han ställa dem utanför sin dörr om qvällen samt hämta dem der på morgonen, eller rättare, han må lära att själf borsta sina skor och kläder. Så gör hvarje herreman i Förenta Staterna, om han icke är förmögen nog att hålla sig en betjent." \*)

Det är sant, att oseden är så gammal och inrotad, att det möter oväntade svårigheter att upphäfva den. Tjenstepersonalen finner det så naturligt, att de, äfven då husmödrarna vilja anordna på annat sätt, af gammal vana sköta sin tjenst som förut. Mången husmor anar icke heller och får kanske heller aldrig veta huru t. ex. inackorderade personer, eller t. o. m. gäster, drista bete sig mot deras tjenarinnor. Herrarna åter äro vana att upppassas af tjenarinnor alltifrån de voro barn och vidhålla sina gamla anspråk. *Huru skall då en bättre sed kunna allmänt införas?*

Red:n mottager med nöje praktiska svar på den frågan och vill här antyda i hvilken riktning hon för sin del tänker att en reform bör gå.

1. Vänj gossarna från barndomen att hjälpa sig själfva och inskärp hos dem känslan af att det ligger något omanligt och skamligt i att låta passa upp sig af en tjenstflicka.
2. Gör det vid uppfostringsanstalter för tjenarinnor och husmödrar till en grundsats, att det är ovärdigt af de senare

---

\*) Brefskrifverskan påstår, att det skulle vara vanligt inom många svenska hem att tjenstflickan tillsäges att vänta på husets herrar, då de äro ute på baler, dryckesgillen eller andra festligheter till långt in på nätterna, för att öppna porten för dem. följa dem till deras rum, tända ljusen, m. m. Vi kunna icke tro att det är möjligt. Men finnes det verkligen en eller annan husmor, som låter sådant komma sig till last, då borde hon bära ansvaret för och skammen af följderna.



att begära och orätt af de förra att åtaga sig en sådan upppassning, som här ofvan omtalats.

3. Skulle likafullt en husmor tveka om sin rätt öfver tjenarinnan i detta hänseende, må hon då fråga sig själf: "Skulle jag anse mig ha rätt att ålägga min unga dotter en sådan upppassning?"

## Praktisk välgörenhet. Svenska föreningen Röda korset.

Af Esselde.

**S**å kallas numera i likhet med dylika samfund i andra länder vår "förening för frivillig vård af sårade och sjuka i fält". Anledningen till benämningen är som bekant Genèvekonventionens bestämmelse af den 22 augusti 1864, att i människokärlekens intresse all sjukvårdsmateriel och hela sjukvårdspersonalen vid krig mellan europeiska stater skola anses såsom *neutrala*. Neutralitetstecknet bestämdes till *ett rödt kors*, hvarmed all sjukvårdsmateriel för fältbehof stämplas, och hvilket kors sjukvårdspersonalen i fält bär på en armbindel. Häraf benämningen Rödakorsföreningar.

Dessa föreningar äro, såsom deras stadgar utvisa, verk samma ej mindre i fred än i krig. Det är också värden om de sårade och sjuka i fält, som man har att tacka för den storartade reform af sjukvården i fredstid, som under det senaste fjerdedels seklet, på Florence Nightingales initiativ, genomförts i snart sagdt alla europeiska länder — *utom i vårt fädernesland*. Något är dock gjordt äfven här. Initiativet togs af de första qvinliga medlemmarna af den svenska Rödakorsföreningen, hvilka beredde föreningen dels tillgång till skriftliga råd af Florence Nightingale, samt tillstånd att på hennes sjukhus i London låta utbilda en ledarinna för sina blifvande sjukvårderskor, dels ock lyckades vinna för denna uppgift en person, fröken Emy Rappe, villig och lämplig som få att upptaga det svåra värfvet. *Huru* svår uppgiften var att reformera den hos oss i yttersta lägervall befintliga sjukvården, och hvilket tåligt, tråget och själfupppoffrande arbete, som derpå nedlades, det veta blott de, som stodo arbeterskan nära. Sent skall det dock förgätas, att det var Emy Rappe som

bröt vägen för den reform, som ännu efter 20 år ej kunnat fullt genomföras; att det var hon, som ensam bar tyngden af alla med det grundläggande arbetet förenade svårigheter. \*)

För reformens fullständiga genomförande, hvartill ovilkorligen fordras anställandet af bildade qvinnor som föreståndarinnor för sjukvården, med en husmoders ställning till personalen, hoppas vi nu mera på H. M. Drottningens blifvande sjukhus samt den föreslagna nybyggnaden af Serafimerlasarettet, der för öfrigt redan, genom lasarettets klarseende och handlingskraftige chef, professor Rossander, en reform börjat, i den mån det kunnat ske i de gamla dåliga lokalerna.

Men vi återvända till vårt närmaste ämne. År 1870 bildade sig inom Rödakorsföreningen en damkomité i syfte att tillverka förbandsmateriel i förråd. Då emellertid under det senaste decenniet en helt ny sårbehandling blifvit af den ryktbare engelske läkaren Lister och hans efterföljare antagen, har man insett att damkomiténs uppgift måste bli en annan än förr. Till vägledning härvid har den för föreningens människovänliga uppgift varmt nitälskande läkaren, dr Jacob Göranson utgifvit en liten förträfflig bok om "*Qvinnans hemarbeten i Röda korsets tjänst*". Man får här veta först orsaken hvarför det gamla linnet ej är lämpligt för sårförband samt hvad material, som i dess ställe bör användas. Man får begrepp om desinfektionsmedlens verkan och betydelse för sårsläkning, jämte en enkel och tydlig beskrifning på tillverkningen af förbandsmedel för olika ändamål: bindor, kuddar och kuddvar, konstgjorda svampar, blodstillningsapparater m. m. så ock på tillverkning af operationsdräfter, sjuk- och konvalescentdräfter samt necessärer för nålar, silke och andra småsaker att hafva till hands vid operationer, samt sättet att vederbörligen desinficiera alltsammans.

Vidare öfvertygar oss förf:n, att denna sjukvårdsmaterial är ytterst ömtålig och alldeles icke kan tillverkas i förråd; och att det just därför är så mycket viktigare, att ett stort antal qvinnor egnar tid och krafter åt att inhämta den kunskap, de insigter och den öfning, som fordras, för att en gång när krig utbryter kunna förstå och utan uppskof och omsvep genast sätta i gång tillverkningen i stor skala.

\*) Se Tidskrift för Hemmet, 1862—64, samt skizzen "Qvinno-öden", Dagny 1887.

Att nu den sålunda inhämtade lärdomen och öfningen kan och bör, i fred likasom i krig, vara ett medel i människokärlekens tjänst, är för hvar och en klart. Vi uppmana våra läsare på det varmaste att såsom första steget till en sådan, i sanning praktisk välgörenhet förskaffa sig dr Göransons, med förklarande illustrationer försedda lilla bok. Redan med denna lilla utgift af 75 öre har man bidragit till ett kärleksverk. Inkomsten af boken skall nämligen användas till förbandsmedel för Eugeniahemmets små krymplingar, hvarigenom deras lidanden kunna minskas. Vidare uppmana vi alla kvinnor som hafva tid och kraft och — *hjerter* att arbeta i människokärlekens tjänst att anmäla sig som elever vid dr Göransons lärokurser, samt under hans nitiska ledning göra sig dugliga att arbeta för lidande medmänniskor så väl i fred som i krig.

Anteckning för lärokurserna kan ske på Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 5 Malmstorgsgatan. Boken köpes i Fritzes bokhandel. Pris 75 öre.

## Moderna diktares qvinnotyper.

Af

Nils Erdmann.

I en tid, sådan som vår, då qvinnofrågan står på dagordningen, saknar det ej intresse att höra diktarnes omdömen. Nordens litteratur har satt problemet under debatt, diskuterat det så länge, att det nära nog blifvit utnött, men på samma gång har den riktat sitt galleri med nya qvinnotyper. Åsigtterna om qvinlighet, om qvinnans begåfning och rättigheter erbjuda en profkarta i de mäst skilda färger, och går man till litteraturen hos de olika kulturfolken, växer denna karta med hvarje ny nationalitet.

Temperament, seder och uppfattning äro sins emellan ganska olika. Hvad som hos det ena folket gäller såsom beundransvärdt, ringaktas eller förbises till en viss grad hos det andra, och egenskaper, hvilka präglade en nations typiska qvinnor, utbytas hos en annan mot för den egna sådana.

Häri genom blifva diktarne, hvilka uttrycka sina folks tankar, äfven representanter för deras åsigtter om qvinnan. De skänka sina hjältinnor just de drag, som äro typiska, sådana, hvilka göra dem till ett vist folks egendom och skilja dem från deras systrar hos ett annat lands författare.

Att framleta dessa drag hos några moderna diktares qvinnotyper, visa det för diktarens karaktäristiska i porträtten, mer se dem i sammanhang med sina folk och sina skalder, än betrakta dem ur en etisk eller rent estetisk synpunkt, detta vore afsigten med de teckningar, som här inledas.

### I.

#### George Eliot.

När Peter, en af hjältarne i grefve Tolstoys *Krig och Fred*, genomgått alla tvifvel, luttrats af sorg och lidande, eröfrar han en verldsåskådning, bygd på oändlig kärlek. Han kastar sig utan tvekan i mysticismens armar; han offerar jagets intressen, öfvergifver all själfviskhet, njuter liksom martyren af hvarje smärta, som han tillfogas, och han fröjdar sig, när han tänker på sin odödliga själ, på att världen ligger

inom honom — horisonten, fälten, skogarna — och han omfattar äfven bödeln med sin öfvernaturliga kärlek.

Då Bourgets Armand de Querne <sup>1)</sup> blifvit luttrad af sin själskris, genomgått alla marterna hos en brottsling, som torteras, utträder han ur kampen med ett oändligt medlidande. Han gripes af melankoli, då han erinrar sig de olyckliga; han känner "qu'une chose venait de naître en lui, avec laquelle il pourrait toujours trouver des raisons de vivre et d'agir" — och detta *något*, som födes, är medkänslan med de arma, "la religion de la souffrance humaine".

Samma sköna, allt omfattande och mäktiga sympati, som hos ryssen blir en inre, på resignation bygd kärlek, slafvens genom smärtan vunna glädje öfver sitt martyrskap, alltså en religion för den förtryckte utan hopp; — samma sympati, som hos fransmannen blir ett vemod, rouéns blaserade medkänsla med de offer, han nu sörjer öfver, mister, då den omplanteras i den sunda engelska jorden, icke blott egoismen i martyrens hemska extas, utan ock sjukligheten i det vemod, som är rouéns blaserade ånger. Den erhåller hos George Eliot en så praktisk karaktär, att den spanar efter ett fält, der den kan verka och blifva nyttig, och den nöjer sig ej med *känslan* af sympati och oändligt medlidande; den önskar äfven att gifva något, fruktbargöra kärleken, och offret, som den bringar, är den vidsträcktaste själfuppoffring.

\* \* \*

George Eliots qvinnor bilda ett fullständigt galleri. Hennes böcker äro teckningar ur engelskt land- och småstadslif; hennes typer äro hämtade ur den småborgerliga medelklassen, en och annan gång ur den lägre aristokratien, och då skildringarna utmärka sig för trohet och natursanning, lika mycket ega värde ur kulturhistorisk som konstnärlig synpunkt, bilda ock dessa typer något för England karaktäristiskt. En så verkligt engelsk samling af arrendators- och prestfruar, qvinnor, som porträtterats ur dess småborgare- och handverksklass, eger väl ej sin motsvarighet i Englands litteratur; och söker man efter typen för en engelsk arrendators fru, önskar man få en föreställning om en fattig engelsk presthustru, kan man godt peka på mrs Poyser <sup>2)</sup> och Milly Barton <sup>3)</sup>.

Med sin duglighet och sin kraft, sitt sunda praktiska förstånd, sin renlighet och ordentlighet, sin outtömliga svada, sin erfarenhet och skicklighet i landthushållning och boskapsskötsel, står denna mrs Poyser som en fulländad porträttbild. Och den milda mrs Barton med sitt madonnalika utseende, hon, som lider allt, tål allt och älskar alla, per-

<sup>1)</sup> Se *Crime d'amour*. <sup>2)</sup> I *Adam Bede*. <sup>3)</sup> I *Scenes of clerical life*, berättelsen "The sad fortunes of the reverend Amos Barton".

sonifikationen af alla kvinlighetens dygder, arbetsam, hushållsaktig, blyg och from och uppoffrande, bärande hvarje börda, som armodet lägger på henne, utan att mista tålmodet, utan att ens klaga, och hvars kärlek är så stor, att den uppehåller hennes mod och segrar öfver en svag, af sjukdom tärd kropp — är ej hon ett slags urbild till ett germaniskt hustruideal? Och till sist, för att uppräknat blott ett par af dessa många, se vi i Nancy Lammeter <sup>1)</sup> en ung fröken ur adelsklassen, sådan hon var beskaffad för några årtionden tillbaka, frisk, skär och tjusande, sanningsälskande och blygsam, hysande stor respekt för det passande och för bruket, småaktigt pedantisk i sin ytterliga ordningskärlek, värdig i sitt uppförande och rädd att icke beherska sig, men hurtig, stark och uthållig, deltagande i sysslorna och utan blygsel talande om sitt bak, sin brygd och smörtjering <sup>2)</sup>.

Alla dessa kvinnor äro typer, det är sant, men de skänka ej någon inblick i George Eliots karaktär. Det finnes ett helt slägte af unga kvinnor i hennes böcker, som ega en sådan frändskap, att man knappast förmår skilja dem, och till dem måste man vända sig för att klart och fullt begripa henne. *De* representera hennes oändliga sympati; *de* gifva en praktisk form åt kärleken till de lidande, och i dem ser man förverkligadt själfva frälsarens ideal, egoismens dödande och bärandet af hans kors. Ty "försonarens sanna kors är denna världens synd och nöd", utbrister Dina Morris, och Savonarola säger, i det han pekar på krusifixet: "Der ser du bilden af det högsta offer, som bragts af den högsta kärlek!"

\* \* \*

Det är ett helt slägte för sig, dessa kvinnor hos George Eliot. De söka efter ett mål för sin outtömliga kärlek, efter "något, som man kallar *entusiasm*; något, som kan göra våra bevekelsegrunder helt och hållet oberoende af tanken på belöning; något, som ligger utom våra personliga önskingar, innesluter resignation för oss själfva och en verksam kärlek till allt, som icke är oss själfva." De ega redan som barn dessa egendomliga instinkter, Dorotea i det hon drömmer om att göra bördan lätt för medmänniskor, Maggie i ett behof efter att älskas och älska andra.

<sup>1)</sup> I *Silas Marner*. <sup>2)</sup> George Eliot var själf en ytterst duglig och erfaren humör. Hon var stolt deröfver, och "nothing offended her more than the idea that because a woman had exceptional intellectual powers, herefore it was right that she should absolve herself, or be absolved, from her ordinary household duties" (Se *George Eliots life* af hennes make, J. W. Cross, en intressant och vacker autobiografi, 3 vol., Edingburgh and London 1885).

Maggie <sup>1)</sup> känner denna "pitying love almost as an inspiration", och hon tycker, att den kan göra det mest försakande lif lätt. Ofta plägar hon sitta vid faderns fot på en liten pall, med hufvudet i hans knä och längtande efter en smekning, önskande något bevis på, att fadern kände sig lycklig, "tröstad i känslan af att ega en dotter, som älskade honom." När hon sedan blir litet äldre, håller hon af en lytt man, och hennes kärlek är så mycket större, som hon vet, att den är en uppoffring.

Mer och mer grubblar hon öfver sin syndfullhet, sin självviskhet, särskildt under sorgen efter familjens ruinerande; hon känner verkliga qual öfver sina mindre ädla tankar, aldrig är hon god nog, mätt efter egen måttstock, och hon hatar nästan sig själf, då hon får orsak till någon förebräelse. Ja, man skulle kunna säga, att hon är öfverspänd, öfverdrifven; hon lägger "excessive feeling into very trivial incidents", och hon yttrar blygt till Philip: "Jag tänker ständigt för mycket på mina egna känslor och aldrig nog på andras." Den ligger äfven uttryckt i hennes väsen, denna själfuppoffring. Det är, som om den "lyste ur hennes anlete med ett mildt ljus!"

Sedan, då hon öfvervældigas af kärleken till Stephan, kusin Lucys fästman, som besvarar hennes böjelse, hur kämpar hon ej, plågas hon ej af outsägliga qual, och det är nästan med afsky, som hon sträfvar att skaka den af sig. Då detta icke vill lyckas, känner hon sig som en brottsling — "hon har svikit pligten, kärleken, Gud" — och fast hon aldrig viker för frestelsen, hur nära den än kan synas, tycker hon sig ändå vara en låg, syndfull bedragerska. Samvetet är så ömt, att blotta känslan är henne synd nog.

Jag har här karaktäriserat själfva typen i dess grunddrag. Återstår ett par porträtt för att retouchera och fullända den. Först Dorotea Brooke i George Eliots *Middlemarch*, sedan den stolta Romola i romanen med samma namn och till sist Dina Morris, Adam Bedes kvinliga motbild.

Doroteas sympati vill redan tidigt göra sig gällande. Hon spanar efter ett fält, der hon kan hjälpa och blifva nyttig, och plötsligt kunde hon knäböja vid sidan af en sjuk stackare, drömmande sig tillbaka till apostlarnes tidevarf. Hon ömmar för de lidande, för arbetaren och fattigmannen, anser det som en pligt att dela med sig åt den obemedlade, känner ofta samvetsqual och finner sig aldrig god nog. Hon klagar öfver svårigheten att rätt kunna få offra sig; hon öfvergifver alla omsorger om sig själf och egen lycka för att blott tänka på andra och på lindrande af deras bördor; hon uppställer såsom önskningsmål

<sup>1)</sup> I *The mill on the floss*.

en liten utopisk stat, ett samhälle i samhället, der hvar och en skulle arbeta, der allt skulle göras väl och der hon själf var allas stöd — ett samhälle utan armod, utan lidande och elände — och hela hennes religion ligger i sträfvandet efter godhet. "Äfven om vi icke veta, hvori den egentligen består, och icke kunna göra, hvad vi borde, bli vi ändå delaktiga af gudomsmakten öfver det onda, i det vi, under sträfvandet efter det absolut goda, utflytta ljusets rämärken och underlätta striden mot mörkret."

Hon äktar en gammal lärd, en pedant utan känslor, och hon tror sig genom sitt giftermål få ett fält för sin offervillighet. Kärleken är för henne icke en sprittande amorin, men en hög och allvarlig fé, som tröstar, hjälper och stödjer, och det faller henne aldrig in, att mr. Casaubon kan bli odräglig; ängsligt undrar hon blott, om hon är "good enough for mr. Casaubon". Hon svikes i sina önskingar, hon finner snart sitt misstag, och likväl är hon färdig att kalla misstämningen själfviskhet. Hon älskar en ung man, en kusin till mr. Casaubon, men detta hennes svärmeri gör henne ännu mer uppoffrande. Hon, denna unga qvinna, stänger sig inne i biblioteket, föreläser för mannen, är hans hjälp och sekreterare, vakar om natten med honom, då sömnen icke vill komma, och är en engel i sitt tålmod med hans nycker och hans retlighet.

Såsom enka går hon till Lydgate, den stackars högt smädade doktorn, tager hans hand och säger, att hon är öfvertygad om hans oskuld "You would not do anything dishonourable!" Då hon vid sitt besök hos hans osympatiska hustru öfverraskar denna Rosamond i en öm scen med den älskade, låter hon ej sin gränslösa, djupt gripande sorg afhålla sig ifrån att vända tillbaka för att trösta henne. "Hur kunna vi lefva i medvetandet om, att någon lider, och ehuru vi kunna hjälpa honom, dock icke försöka det!" yttrar hon till Rosamond.

\* \* \*

Maggie och Dorotea sökte fåfängt efter ett område, stort och vidsträckt nog för deras outtömliga kärlek. Romola är i detta fall nästan lyckligare än de, ty hon tillhör en period, mer naiv och entusiastisk. Hon lefver i Italien, i Florens under renässansen, först såsom sin faders, den blinde lärdes stöd och hjälp, sedan såsom hustru åt en grek, hvilken hon missaktar. Hon, likasom de andra i denna sköna och stolta sysskonkrets, hemsökes af lidandet och genomgår smärtans elddop. Hon önskar att kunna lära sig att förstå de människors tankar, "hvilka försjönko i exstas inför bilderna af martyrskapets qual. Det tycktes vara något annat och mera än galenskap i denna ytterliga förtrolighet med



lidandet.“ Hon vill fly från mannen och Florens, men hindras af Savonarola, återföres till sin pligt, till sitt hem och till sitt fosterland. Hon kvarstannar i sitt äktenskap och bistår sitt arma folk. “Det är hunger och nöd på gatorna“, der eger hon en uppgift, och hon känner liksom en ny kraft, ett nytt lif genomströmma sig. “Hon hade med all sin energi kastat sig på att försaka.“<sup>1)</sup>

Efter att hafva sett sin ädle gudfader på schavotten, stelnar hon i sin sorg, önskar att dö och flyr ur staden. Uppskakad och förtviflad kastar hon sig i en fiskarbåt och drifves af vind och våg till en liten dal, der pesten rasar. Här griper hon sig an med ett det rikaste barmhertighetsverk. Helsan vänder tillbaka, när hon visar sig hos de lidande, och folket jublar gladt: “det är madonnan, är Guds moder!“<sup>2)</sup>

Här lyckas hon alldeles att tillintetgöra egoismen, och här vidgar hon området för sin mäktiga sympati. Förut hade de förbindelser, hvari hon stått till sina medmänniskor, sammanväfts med andra band, hvilka fästade hennes person — “de af äktenskap, af medborgarskap, af religiöst lärjungeskap.“ Nu hade de utvidgats till att omfatta hela mänskligheten, särskildt alla dem, som kräfva hjälp, tröst och skydd, ty “vi kunna nå den högsta lycka blott genom att älska hela världen såsom oss själfva“, och “om allt annat är tvifvelaktigt, så är dock detta lidande, som jag kan hjälpa, en verklighet; om korsets ära är en illusion, så är sorgen så mycket vissare“, tänker hon för sig själf. Och hon aflägger detta sköna, en Romola värdiga löfte: “Så länge min arm har någon styrka, skall jag sträcka ut den mot de svage; så länge mina ögon kunna se, skola de speja efter de öfvergifna!“ — — — —

Dina Morris är blott en ny, på samma oändliga kärlek bygd typ, arbeterska och qväkerska, som gjort korset till en kärleksbörda. “All nöd och sorg och blindhet och synd, som jag sett och hvaröfver jag gråtit“, skrifver hon till Seth Bede, “ja, alla människors barns qual, som hittills likt ett stort mörker omslutit mig — allt detta kan jag villigt bära, liksom vore det frälsarens kors.“ Äfven hon är en tröstens engel, som offerar sig för de olyckliga, och utan tvekan går hon till stackars Hetty i hennes fängelse. “Jag är kommen för att stanna hos dig“, säger hon till barnamörderskan, “jag vill ej mer lemna dig, men hålla ut hos dig och vara din syster intill slutet.“

\* \* \*

<sup>1)</sup> Pligtkänslan är ett af den engelska karaktärens hufvuddrag. George Eliot eger den i sin högsta potens, hennes hjältinnors lif och verksamhet är en apologi för den och hon förhårligar den på flere ställen i sina böcker.

<sup>2)</sup> Det förtjenar anmärkas, att *madonnalik* är en af de beteckningar, George Eliot ofta brukar i karaktäristikerna af sina qvinnor.

Sådana äro hufvuddragen i George Eliots älsklingtyp. Mer och mindre klart gå de igen hos hennes kvinnor, och äfven de mindre starka vandra hän mot samma lifsmål. Ester i *Felix Holt* lyckas besegra sin egoism, bli en god och öm dotter, en ädel och sann människa, och hon förefaller oss sublim, då hon uppträder inför domstolen. "Hon stod der, frigjord från alla personliga intryck vare sig af fåfänga eller blyghet. Hennes rena stämma ljöd såsom den borde klingat, om hon aflagt en trosbekännelse. Det var något så naivt och vackert i denna Esters handling, att den qväfde hvarje låg och lumpen tanke i de mest kalkborgerliga sinnen." Det är kärleken till Holt, hvilken uppfostrar och adlar henne, kommer henne att glömma alla personliga intressen och låter henne, arftagerskan, nedstiga till arbetaren.

Äfven den unga Gwendolen i romanen *Daniel Deronda*, hon, detta bortskämda och egenkära väsen, som tror sig kunna allt, nå allt och vinna allt, luttras genom lidandet och af umgänget med Deronda. Hon erkänner sin själviskhet, sin okunnighet, sitt småsinne, och Daniel Deronda erhåller på sin bröllopsdag en biljett, der hon säger, att hon vill lyda honom, blifva sådan han önskar, "en af de bästa bland kvinnor, som göra andra glada öfver, att de kommit till världen." Och de svagare karaktärer, som kallas Rosamond och Hetty Sorrel, lyckliggöras till sist med en liten stråle af samma kärlek, författarinnsans allt omfattande, gudomliga sympati. — — —

I George Eliots biografi säger Cross om hennes personlighet. "Det låg ofta i hennes tankar och på hennes läppar, att det enda värddiga målet för all kunskap, all forskning, allt lif i verkligheten vore detta: "att människorna mer och mer skulle lära sig älska hvarandra." Hon bemödade sig att se endast det ädlaste hos människan, och det var denna sympati, hvilken gjorde henne så dyrkad. I *Studies in literature* säger Dowden om hennes böcker: "Vi känna, då vi läsa dem, att vi ha att göra med en själ, och det en själ, som egt en historia."



## Victoria Benedictson.

(Ernst Ahlgren.)

**S**orgebudet om Victoria Benedictsons död och sättet på hvilket döden nådde henne gick såsom ett svärd genom deras hjärtan, som älskat henne och i henne sett bäraren af en ny verklighetsdiktning, enkel och storslagen, kraftfull och ren som hon själf.

Ännu skymmes ögat och darrar handen vid blotta försöket att nedskrifva några rader om den hädangångna. Längre fram skall hennes närmaste qvinliga vän, fröken Ellen Key, teckna hennes personlighet och hennes så sorgligt afbrutna lifsgerning för Dagnys läsare.

Här blott några drag af hvad som i hennes inre synes hafva föregått den själfvalda döden.

Hon led sedan ett år af en tärande mjältsjuka och antyde redan då i bref till den, som tecknar dessa rader, att hon kämpade en hård kamp mot frestelsen att bära hand på sig själf. Allt sedan har hennes styfdotter, som var henne varmt hängifven, samt hennes närmaste vänner på det ömmaste vakat öfver henne och bistått henne i kampen.

För kortare tider steg hennes mod; så under en tids vistande i hufvudstaden förliden höst; så vid ett besök i Paris i våras, som hon inbjudits göra med en vän; så ock under några dagars vistelse i Lund i början af sommaren, då hon, ehuru ytterst aftärd, syntes till lynnet upprymd och talade om sin plan att återkomma under hösten för några studier vid biblioteket. Äfven under sista vistelsen i Köpenhamn syntes hon för landsmän, som träffade henne vara sig lik. Sista dagen hon lefde, köpte hon tur och returbiljett på Malmö, gällande för tre månader. Ännu då trodde hon sig alltså hafva kraft att bekämpa fienden. Men hon missräknade sig. Den kroppsliga svagheten, själslidandet, den lifsleda som grep henne vid tanken på att hon, för hvilken arbetet var en lidelse, icke skulle förmå arbeta, allt detta öfvermannade den förr så själsstarka qvinnan, och hon dukade under plötsligt likasom för ett ögonblickligt anfall af vanvett.

Stäld vid sidan af hennes skrifter, så fulla af beherskad kraft, och af hennes föregående lif, som i årtal varit en öfningsskola i konsten att tigande bära plågor, blir hennes död dubbelt oförklarlig. Det ser ut, som hade under det sista året en osynlig fiende småningom fränstulit henne denna ädla kraft, detta tålga hjältemod, som hade hon, bit

för bit, beröfvats sin tro på människorna och lifvet, på sig själf, sin uppgift, och sin gud, tills i hennes sjuka själ endast förtviflan återstod.

Att hon *velat* tro, men icke *kunde*, röjdes på sista tiden i hennes förtroliga meddelanden. "Om Gud finnes"! Från denna förutsättning kunde hon stundom utdraga någon tröst. Hon måste då tänka sig honom öfver allt annat kärleksrik och god; *han* skulle veta hvad hon led och kanske förbarma sig.

Men ingen lefver på ett *kanske!*

\* \* \*

Lifvet, aldrig lätt för den som tager det på allvar, blir dubbelt svårt att lefva i våra tider, då så många stridiga verldsåskådningar eller trosformer bryta sig mot hvarandra, medan under dem lurar den tröstlösa tron på intet. Hur många, som i en frivillig död söka undfly dessa konflikter, derom vitna alla länders dödsannaler. Att också Victoria Benedictson blef ett af dessa tidsandans offer, fyller oss med den djupaste medkänsla och en smärta, som tillika innebär förödmjukelse och fruktan; förödmjukelsen att äfven kvinnor — och det en sådan som hon, — skola duka under för den andliga tvingsot, som hittills företrädesvis angripit svagare manliga naturer; fruktan att andra kunna följa i hennes spår.

Om vi här delvis sökt förklara hennes slut, äro vi dock långt ifrån att försvara det. Låtom oss i stället kärleksfullt bevara och söka bära vidare det ädla hon *velat*, det goda och sanna hon verkat med sina skrifter, att detta måtte mildra bitterheten af den sorg och bryta udden af den fara, hon vållat med sin död!

*Esselde.*

## Bref om qvinnomötet i Köpenhamn.

### I.

Torsdagen den 12 juli anlände jag till Köpenhamn i god tid för att deltaga i det stundande "*Kvindesagsmødet*", det första af sitt slag i Norden. På förmiddagen orienterade jag mig i staden och besökte bland annat Amagertorv, der jag gjorde mitt inträde i Köpenhamns qvinnoverld. Jag såg och beundrade nämligen amagerflickorna och än mera gummorna. O, de voro ståtliga att se på, der de stodo vid sina kärror fyllda med rökt sill, rädisor, rosor eller annat. Det var starka färger och präktiga figurer! Jag undrade bara om deras ansigtsuttryck skulle bibehållit sig lika karaktäristiskt, på samma gång godmodigt och bestämdt, om jag tagit af dem de dråpliga hattarna; ja, det vet jag icke, men jag såg så mycket af karaktär bland qvinnorna i Danmark, att jag kanske inte har rätt att tillägga hattarna för stor betydelse.

Fredagen besökte jag det förberedande möte, som blifvit utlyst, men innan jag öfvergår till mötesförhandlingarna torde jag böra redogöra för de olika *Kvindesagsforeninger*, som finnas i Köpenhamn.

*Dansk Kvindesamfund*, stiftadt 1871, har till ändamål att verka för qvinnans allmänmänskliga utveckling, för hennes utbildning till själfständigt förvärf samt för förbättrande af hennes ställning i familjen, samhället och staten. Det har upprättat en *Handelsskole* och en *Tegneskole* för qvinnor samt en byrå med samma syfte som Fredrika-Bremer-Förbundets, ingifvit adresser till lagstiftande myndigheter angående lagförslag, som afse förverkligandet af föreningens ändamål och utgifver sedan år 1885 en tidskrift, *Kvinden og Samfundet*. Dessutom har Dansk Kvindesamfund föranstaltat föredrag och diskussionsmöten icke blott i Köpenhamn utan rundt omkring i hela Danmark. Till föreningen ingå flera ansökningar om föredrag i qvinnofrågan än hvad den samma kan hinna tillfredsställa, och dock ombestyrde föreningen under förra året mer än 100 föredrag i detta ämne.

*Kvindelig Fremskridtsforening* är betydligt yngre, sedan 1885 och vill enligt stadgarna hos qvinnorna väcka och uppehålla intresset för politiska och sociala spörsmål. Dess tidning, *Hvad vi vil*, hvaraf de första numren nu utkommit, angifver sig å titelbladet vara organ för qvinnofrågan, fredsfrågan och arbetarefrågan.

Det var denna sist nämnda förening, som utsändt inbjudning till *Nordisk Kvindesagsmøde* att hållas 14—16 juli 1888. Programmet upptog såsom öfverläggningsämnen: *qvinnans rösträtt*, *fredsfrågan*

och nykterhetsfrågan, samundervisning och de kvinnliga arbetarnes ställning.

Såsom deltagare i mötet hade anmält sig omkring 700 personer och många af dessa voro samlade vid det förberedande möte, hvilket fredagsafton egde rum. Dervid helsades först gästerna välkomna af fru *Johanne Meyer* och flera tal höllos, bland hvilka bör nämnas ett af Kand. *H. Trier*. Han talade om de studerande kvinnornas förhållande till universitetet och studentlivet, framhöll "att deras betydelse derstädes icke låg uti det större antal arbetskrafter, hvilka genom dem bereddes för marknaden, utan deri, att dessa arbetskrafter voro af en ny och egendomlig natur. Universitetslivet borde riktas genom tillförseln af de säregna egenskaper, hvilka utmärka den utvecklade kvinnan, icke genom kvinnliga upplagor af manliga studenter." Dessa tankar och förhoppningar uttalades sedan allt som oftast under mötet i växlande ord och form.

Under aftonens lopp stiftades bekantskaper, och redan här märktes hvad som sedan bekräftade sig, att Norge och Finland voro vid mötet mycket väl representerade, samt att svenskarnes antal vid mötet visserligen var ganska stort, men att högst få af för kvinnofrågan representativa personer funnos tillstädes.

På lördagen började det egentliga mötet. Att här lemna referat öfver föredrag och diskussioner är ej min mening. Jag vill blott söka helt kortfattadt något redogöra därför. Förmiddagen upptogs af inledande föredrag till *alla* fem öfverläggningsämnen och hvarje af dessa föredrag lemnade en redogörelse för frågans ståndpunkt inom hvardera af de nordiska länderna. På eftermiddagen var *rösträttsfrågan* ämne för diskussion och framgick deraf, att kvinnorna i *Sverige*, tidigare än i något af de öfriga nordiska länderna, haft kommunal rösträtt, men att denna rätt ej förr än på de senare åren i någon nämnvärd utsträckning begagnats. Frågan om politisk rösträtt hade deremot ej mycket afhandlats. I *Norge* sammanfalla i hufvudsak vilkoren för kommunal och politisk rösträtt; hvar och en som eger rösträtt är ock valbar med den skilnad att man för att vara röstberättigad endast behöfver vara 25 år, men för att vara valbar 30 år. I *Norge* kan därför icke vara tal om arbete enbart i det ena eller andra afseendet. Flera förslag gående ut på att skaffa den norska kvinnan rösträtt äro nu inlemnade till stortinget. Så väl på *Island* som i *Finland* har kvinnan kommunal rösträtt och i Danmark arbetas ifrigt för att hon må erhålla sådan. Under diskussionen framgick att för denna fråga visserligen fans intresse hos enskilda personer, men det klagades ock öfver likgiltighet därför hos den stora allmänheten, ej minst hos kvinnorna

själfva. Såsom bästa sätt att bland kvinnorna sprida kunskap om och intresse för rösträttsförhållanden ansågs bildande af rösträttsföreningar samt i allmänhet organisation af de qvinliga krafterna. Under diskussionen förekommo äfven humoristiska infall. Så till exempel vid behandlingen af nämnda fråga, då fröken Alli Trygg (Finland) yttrade sig ungefär på följande sätt, under det hon framräckte sin hand: "Den här (tummen) förmår icke mycket ensam, icke heller den här (pekfingeret), eller den här, den här eller den der", uppsträckande det ena fingret efter det andra, "men *samlade* äro de organisation och förmå mycket", och härvid lyfte hon sin hand med kraft i höjden.

Såsom resolution antogs följande:

"Da Kvinden lige saa vel som Manden hører til Folket, da Kvinden betragtes som ligestillet med Manden, hvor det gælder saa vel Skattepligter som sædvanlige Pligter i offentlig Henseende, da Kvinden ikke i Følge sin Natur vides at staa tilbage for Manden i Ævner til at varetage offentlige Krav, da Kvinden har vist særlige Ævner ved Børneopdragelse, Sygepleje og andre humane Foretagender, og det derfor er en Selvfølge, at hun faar Bestemmelsesret og Ansvar ved Ordningen af Skolvæsenet, Fattigvæsenet og Omsorgen for de Syge, da Lovgivningen kun ved at yde hende denne Ret kan bøde paa den Uretfærdighed, der vises imod Kvinden, naar hun kun i Pligter men ikke i Rettigheder stilles lige med Manden for Loven, da Samfundet ikke har Raad til at undvære Halvdelen af Folkets Deltagelse i Arbejdet for det almene Vel: saa beslutter Forsamlingen at arbejde for den politiske og kommunale Valgret och Valgbarhed, baade for den gifte og ugifte Kvinde."

Söndagsmorgon behandlades *nykterhetsfrågan*, hvilken på begäran från nykterhetsföreningen i Köpenhamn upptagits på mötets program. Här påvisades huru arbetet för nykterheten såsom en kärlekstjänst borde vara ett kvinnans arbete och huru litet hon ännu i de nordiska länderna slutit sig till nykterhetsrörelsen; för kvinnan hade dock denna rörelse så mycket större betydelse, som det just är kvinnan, som mest får lida af dryckenskapens följder. Ett varmhjärtadt föredrag hölls af fru *Selmer* (Danmark), som ock angrep regering och riksdag för de lagar, hvilka enligt hennes mening främja dryckenskapslasten. Löjtnant *Wawrinsky* (Sverige) lemnade en skildring af dryckenskapsförhållandena i Sverige, och var denna, synnerligen i hvad saken rörde kvinnorna, mycket mörk; han förklarade ibland annat att den svenska kvinnan super. Mot detta uttalande afgaf fröken Rohde (Sverige) å de närvarande svenskornas vägnar en protest och tillika en förklaring, sägande sig antaga, att löjtnant W. användt ordet "supa" i den betydelse absolu-

\*) Se Handels- och Sjöfartstidning nr 168.

tisterna gifva detta ord, nämligen liktydigt med att alls smaka rusdrycker och denna förklaring blef af löjtnant W. godkänd.

Följande resolution antogs:

"Församlingen uttalar, at Afholdssagen er et af de vigtigste sociale Spørgsmaal, for hvilke Interessen bør vækkes og vedligeholdes hos Kvinderne."

Nästa fråga gälde de *qvinliga arbetarnes ställning*. Förhandlingarne kommo härvidlag att hufvudsakligen röra sig omkring vigten af organisation, det vill i detta fall säga bildandet af fackföreningar, för att derigenom söka vinna en normalarbetsdag, höjande af qvinnans arbetslön samt afskaffande af allt barnarbete. Med statistiska siffror visades, huru de qvinliga arbetslönerna äro otroligt låga, t. ex. 3—7 kr. i veckan för en arbetstid af 10—12 timmar om dagen. Såsom bidragande orsak härtill påpekades huru det i de flesta fattiga hem antages, att en flicka, så snart hon är konfirmerad, skall lemna föräldrahemmet och fullständigt försörja sig själf. Gossen skickas deremot ofta i "lära" och först efter en flerårig lärotid, under hvilken han fortfarande bor i hemmet, har man anspråk på att han skall kunna ekonomiskt reda sig själf. Samma förhållande ansågs ega rum i de bildade klasserna. Bevis på den sämre yrkesbildning qvinnan i allmänhet får, lemnades från flera områden. En cigarrarbeterska, som deltagit i inbjudningen till mötet, nämde t. ex. att inom cigarrfabriker den qvinliga arbetarens lärotid är 6 veckor, den manliges 2 månader, och efter lärotidens slut stå deras löner i förhållande till hvarandra som 10 till 7. Här är dock icke fråga om dagaflöning vid arbete, der mannens större fysiska styrka skulle kunna gifva hans arbete mera värde än qvinnans; nej, här är fråga om arbete på beting och om alldeles likartadt arbete för man och qvinna. Under förhandlingarna förordades uppsökandet af nya arbetsområden för qvinnorna samt äfven emigration. Senare fördes en diskussion angående tjänstefolksförhållandena och man såg då bland åhörarne ganska många af den tjänande klassen.

Resolutionen blef:

"Församlingen uttalar sig: 1) for Afskaffelse af alt Børnearbejde i Fabriker. Værksteder o. lign.; 2) for Arbejdstidens Begrænsning ved Lov baade for Kvinder og Mænd; 3) for Kvinders Sammenslutning i Fagforeninger; 4) for Kvinders Adgang till Erhverv paa alle Omraader; og 5) for samme Adgang til erhvervsmæssig Uddannelse for Kvinder som for Mænd."

På måndagen var *fredsfrågan* första öfverläggningsämnet. Denna fråga hade ännu vunnit föga tillslutning i *Norge* och *Finland*, något mera uti *Sverige* och mest i *Danmark*. Mrs Bowles (Amerika), lemnade med tillhjälp af tolk några meddelanden från Amerika, der freds-



rörelsen vunnit stor anslutning. Hon talade om ett påtänkt internationelt fredsförbund af näringsidkare, "ty dessa, och genom dem hela folket, lida af krig. När presterna på predikstolen bedja för krigsmakten till lands och vatten, så är det emedan de, som sitta i kyrkan, vilja så hafva det; när *de* icke längre vilja, upphör prestens bön i detta afseende. När folket beslutsamt sätter sig emot krig, kan icke en gång Bismarek utpressa penningar dertill, och utan penningar — intet krig." För öfrigt påpekades vigten af kvinnans samarbete med mannen i fredsfrågan, då hennes inflytande på barnen och derigenom på framtidens bärare, vore af så stor betydelse.

Resolutionen blef:

"Da Fredssagen og Kvindesagen har det fælles Formaal: at sætte Retten i Magtens sted, udtaler Forsamlingen, at Fredssagen ogsaa bør være en Kvindesag."

Återstod så på programet *samundervisning*. Diskussionen inleddes af fru Ragna Nielsen (Norge) och det på ett sådant sätt, att frågans behandling utgjorde en af mötets glanspunkter. Fru Nielsen omtalade huru samskolor nu icke voro ovanliga i Norge, der flickor sedan 1885 ega tillträde till statens läroverk. Den kongl. resolution, hvarigenom skolorna öppnades för kvinnorna, innehåller bland annat: "Indtil en endelig ordning af spørgsmaalet om pigers forberedelse for middelskole- och student-examen kan træffes, bemyndiges kirke- og undervisnings-departementet naadigst til at give piger adgang til optagelse som elever ved de offentlige høiere almenskoler, hvor saadant antages at kunne ske uden væsentlige ulemper for undervisningen". Egentligen är det den s. k. *Middelskolen*, hvilken blifvit ordnad som fællesskole, men äfven till det treåriga gymnasium, som förer till universitetet, ega kvinnor tillträde. Dessa förhållanden gälla dock enligt ofvan nämnda resolution endast "tills vidare" och med vissa vilkor. När flickor med stöd af åberopade förordningen sökt inträde vid Kristiania högre läroverk, har tillträde nekats och samma lär och vara förhållandet vid ett par andra af Norges större städer. "Man vill", sade fru Nielsen, "visa ädelmod men icke full rättvisa." En orsak till att samskolan vunnit så mycket insteg i Norge är landets fattigdom och dess spridda befolkning, hvilka omständigheter tvingat myndigheterna att ordna skolväsendet på sparsammaste sätt. Samskolan i Norge har visat, att den håller borta från skolan de oseder, hvilka pläga förefinnas, der gossar och flickor undervisas i skilda lokaler. Samskolan borde enligt talarinnan vara beräknad icke endast för de likställda inom samhället; nej, statsministerns dotter borde der sitta bredvid ölutkörens son. Fru Nielsens tal var sakrikt. Det upptog och bemötte alla invänd-

ningar mot samskolan och framfördes på ett verkligt genialiskt sätt, som tillvann henne allmänt bifall. Med öfvertygande kraft framhöll hon sina åsikter. Då och då inblandades midt under det stränga allvar, hvarmed frågan behandlades, humoristiska skildringar från hennes egen erfarenhet. På tal om den befarade kurtisen inom samskolan gjorde hon t. ex. en den tåc kaste skildring af vänskapen mellan två små sexåringar. *Han* var mörk och vacker, *hon* blond och fin, och ifrån den första dagen de sutto bredvid hvarandra på skolbänken, rådde mellan dem den största tillgifvenhet. De beundrade hvarandra och följde hvarandras svar och åtgöranden med det största intresse. Han gaf henne apelsiner, kakor och allt hvad godt han kunde hafva, och hon mottog det rodnande och blyg. Han slogs för henne med de andra gossarne, och alltid såg man de två tillsammans. Men länge dröjde det ej, innan kamraterna märkte deras vänskap och började retas med dem, och — "nu slåss han ej längre för henne, nu slåss han *med* henne!"

Äfven i *Finland* har samskolefrågan vunnit ganska fast fot, här endast beroende på allmänhetens eller enskildas intresse. Från *Sverige* lemnades uppgifter angående de samskolor, hvilka der finnas, och meddelades de goda resultat man uppnått. Samskolefrågan har dock ännu ej i Sverige vunnit den tillslutning som i Norge och Finland.

Diskussionen ansågs utgöra svar å frågan.

Så voro då diskussionerna slut, och jag tror, att man om dem kan säga, att de varit innehållsrika och upplysande. Ehuru en del deraf genom sin något socialistiska anstrykning icke hos oss svenskar kunde vinna anklang, få vi tacksamt erkänna att vi här haft mycket att lära. Det var roligt att höra huru väl kvinnorna redde sig såsom talare, och jag tror det allmänt erkändes, att de bästa föredragen hållits af kvinnor.

Det egentliga mötet afslutades på aftonen med en angenäm fest. Der höllos tal och sjöngos sånger, der hurrades och pratades, och alla tycktes vara i den gladaste sinnesstämning. Till slut hamburo gästerna en hjärtlig tacksägelse för all åtnjuten vänlighet, samt uttalade sin belåtenhet med att mötet kommit till stånd.

Och så var mötet slut, men då ett flertal af deltagarne ännu några dagar stannade kvar i Köpenhamn, voro vi ofta tillsammans, och såsom vanligt vid möten lemnade det enskilda umgänget och tankeutbytet en rik behållning. Det var ett fortsatt praktiskt studerande af kvinnofrågan, om hvilket jag i ett följande bref vill lemna några meddelanden.

G. A—g.

## Meddelanden från landsbygden.

Af

S. H. A. \*)

**F**lere gånger uppmanad att skriva för Dagny något om *folkskolan på landet* har jag länge dröjt dermed: folkskolan är ett mycket omfattande ämne att skriva öfver, och det mesta af arbetet i folkskolan ligger utanför allmänhetens intresse, åtminstone arbetet i sjelfva skolsalen. Jag bjuder ej håller nu läsarne på skoltimmar, läroämnena och reglementen, skolrådsordförande och inspektion, utan inskränker mig till några meddelanden om folket, ty samlifvet med folket är ju det egentliga folkskolearbetet.

Jag väljer en församling i nordvestra Småland, flere mil från jernväg. I församlingen finnes en enda herreman, utom presterne, för öfrigt bara bönder. En grannförsamling har ingen herreman, allenast bönder. Vi äro således midt ibland sjelfständig allmoge, bland Sveriges gamla odalbönder; och det se vi snart på dem. Det kryper, med innanför dold ovilja mot "herrskep", så vanligt i närheten af de stora godsena och i de trakter, der allmogen arbetar på annans torfva, finnes här intet spår af. Här är bonden sin egen man, så god som någon annan, har ej ens en aning om, att det kan anses annorlunda. Helsar man på hos honom, gör man honom alls ingen ära med det: han är värd i sitt hus, och man är välkommen till honom. Denna sjelfkänsla visar sig bland annat deruti, att om man gör honom någon tjänst, tar han alls icke emot den utan att gifva något i gengäld. T. ex. en herre hade lånat en bonde sin regnrock. Samma qväll sände bonden rocken till baka samt en "kull" ägg (12 st.). En person lånade några planschböcker öfver Amerika till en bonde och hans hustru, hvilkas son till deras stora sorg just då emigrerat. När böckerna återsändes medföljde ett stort knyte brödkakor. En mycket fattig man fick några ägg: "I s'a ha stor tack", (den vanliga tacksägelsen) "när potatisen blir färdig s'a ja' skänka e' kannan." En drängpojke hade fått komma in till lärarinnan och se åtskilliga märkvärdigheter. Nästa dag stack han in hufvudet genom dörren och räckte fram en pion: "här s'a ja skänka fröken e' rosa." Man finner ej håller den pösande drygheit som bönder ofta skyllas för. Dertill är Smålandsbonden för fattig.

\*) Uppsatsen meddelas enligt förf:ns önskan med stafning och skriftsätt oförändrade.

Hans glädtiga och lifliga lynne lämpar sig väl ej häller till jordmän för sådana egenskaper. Jag talar om norra Smålands innebyggare: de äro sig tämligen lika från Östersjön till Vettern. Kronobergarne lära ha amnan karakter; likaså södra Kalmar läns allmoge. (I Småland räknas icke Kalmar län till Småland.)

\*            \*            \*

Småland är i allmänhet mycket vanlottadt med hänseende till skolväsendet. Dåliga skolhus, dåliga anordningar, för det mesta flyttande skolor på två, till och med tre stationer — detta är det vanliga. På flere ställen har småskolan ej egen lokal, utan lärarinnan, (eller läraren), flyttas från bondgård till bondgård, som då under vissa veckor hyser henne, och der hon läser med närmast boende barn. Detta var det *vanliga* öfver allt i Småland till för helt kort tid sedan, och hör alls ej till det ovanliga ännu. För lärarepersonalen är denna inhysning mindre obehvämlig än man skulle tro, ty småskolans lärarecorps tillhör allmogen och har ej såsom folkskolans, hvilken äfven utgår från allmogen, lemnat sin ursprungliga ställning i sträfvan att flyta ofvanpå, utan småskolans lärare stadna i all anspråkslöshet i sina gamla förhållanden. Detta gäller den gamla stammens småskolelärare och lärarinnor. Det yngre släktet af dem, som vistats längre tid vid seminarium och i stad, nöjer sig väl ej så ofta med en så anspråkslös ställning. Dessa, de äldre småskolelärarinnorna på landsbygden, kläda sig som bondpigor, duk på hufvudet, och kallas af folket vid namn; ej häller faller det någon annan in att titulera dem. Likaså lefva och behandlas småskolelärarne. Jag tror dock, att barnen alltid *tilltala* dem med benämningen "läraren" och "lärinna". Ej häller folkskolans lärarepersonal tituleras af folket, utan det är namnet rätt och slätt, såsom deras gelikar. Barnen säga äfven här "läraren" och "lärinna", när de tala till dem, annars visst icke. Men är lärarinnan af annat stånd, då säga alla fröken. För öfrigt är tilltalsordet här, såsom öfver allt bland vår allmoge, *I*, der de icke kunna säga *du*.

När folket talar om (ogifta?) personer ur herreklassen, nämna de äfven dem alltid vid deras förnamn, utan någon titel, äfven när de tala med deras anhöriga om dem. Det ingår icke i deras tankegång, att när *vi* kalla bonden vid namn, *han* ej skulle få kalla våra söner och döttrar vid deras namn, de må nu vara löjtnanter eller doktorer, unga eller gamla fröknar. Jag var en gång närvarande, då en bonde frågade en herre efter hans son, en myndig ungdom med akademisk titel, och nämnde denne son rätt och slätt vid hans förnamn. Af den tilltalades uttryck och förvånade blick märkte bonden, att något var

som det ej borde: han steg då upp från sin plats, troende felet vara att han sittande hade gjort frågan, och upprepade samma ord stående. Jag har äfven sett denna folkets tankegång vänligt tillmöteskommen af en ung prestman, ingalunda utgången från allmogen: han låter sina små barn kalla bönderna "farbror" och hustrurna "moster".

\*            \*            \*

I den församling vi nu närmast taga i betraktande finnas två folkskolelärare, flyttande hvardera på två stationer, och två småskolelärare, äfven de flyttande mellan två stationer. På två af stationerna är barnantalet så stort, att blott halfva antalet får undervisning samtidigt: barnen gå således blott hvarannan dag i skolan — detta både i folkskolan och småskolan. Som läsåret på hvarje station är *fyra* månader, blir skolgången för hvart barn *två* månader om året. I småskolan är kursen *tvåårig*, i folkskolan *treårig*: alltså får hvarje barn *summa 10 månaders skolgång under hela lifstiden*. Det är väl att hoppas, att ej många församlingar ha det så illa ordnadt: i allmänhet är folkskolans kurs *fyraårig*. I de andra folk- och småskolorna i denna församling är barnantalet ej stort, i folkskolan mellan 40 och 50, så der undervisas alla barnen dagligen under de fyra månader skolan pågår. För Stockholmsborna är det väl ofattligt hur så många barn, i tre (fyra) klasser, undervisas samtidigt af en lärare. Så sker dock öfver allt på landsbygden. Det är blott på ett och annat ställe, vid något stort bruk o. d., som skolan har flere lärare och skild klassundervisning. Att då skolan intager en så låg ståndpunkt, upplysningen bland folket ej kan vara stor, säger sig sjelft. Det vill till Smålandsbarnens lifliga uppfattning och läraktighet för att kunna lära *något*. Men det är förvånande hvad man kan hinna på dessa korta fyra månader. Jag kan utan öfverdrift säga, att jag af de fyra månadernas arbete med dessa allmogens barn, som äro utan hjälp af "bildade" hem och utan grundval af föregående generationers vetande, sett resultat fullt jämnogoda med den åtta månaders långa undervisningen i Stockholms väl ordnade skolor med barn från våra bildade hem. Allmogen känner behovet af kunskaper: de gripa efter dem som efter en svåråtkomlig skatt. Det bjudes dem så sällan att stilla sin hunger efter vetande: i skolan få de ofta stenar för bröd. När då tillfälle gifves dem att få en glimt in i det obekanta landet, så bjuda de upp alla sina krafter att hemta hvad hemtas kan — barn och föräldrar lika mycket. Vi, som äro uppfosttrade i rikedom på och öfvermåttad af kunskapens dagliga bröd, vi tänka väl sällan efter hvilken stor gåfva vi hafva fått deruti, förr än

vi få se den hunger och tacksamhet, hvarmed den ringare lottade brodern uppsamlar smulorna. Detta uppskattande af kunskapen, tror jag, finnes öfverallt hos vår allmoge. Att Smålandsbarnen kunna tillgodogöra sig så mycket af det för dem nya, ohörda, beror på deras snabba uppfattning, liflighet och rörlighet i intelligensen, i hvilka egenskaper de äro öfverlägsna. Hvad de deremot sakna är ihärdighet: "jag rår inte med det" är ett mycket vanligt talesätt, då något vid första försöket icke lyckas; och dermed anse de saken vara affärdad. Så är det med allt hvad de göra: det gäller både ung och gammal. Snabt begripa de, och fyndigt tänka de ut ett arbete, men nedlägga så litet besvär som möjligt på det, och i allmänhet blir arbetet dåligt gjort.

\*            \*            \*

Vi skola nu skärskåda ett af församlingens skolhus. Likasom i de andra undervisas här fyra månader om året i folkskolan, och fyra månader i småskolan. Skolhuset är väl bland de sämsta man kan tänka. Jag har aldrig sett så illa bygda hus som i Småland, men det kan ju hända, att det finnes lika dåliga på andra ställen — *sämlre* tror jag näppeligen. Det händer nog, att det yttre kan se något så när bra ut; men det är ändå lika illa bygdt. I detta skolhus ser äfven det yttre högst tarfligt ut: ett litet lågt, rödfärgadt hus, med två fönster på ena sidan om dörren och intet fönster på den andra sidan. Hela husets nedre våning består af en låg skolsal med trasiga tapeter, lappade med tapetbitar af annan färg; bänkarne omålade, långa, af gamla sorten, skinande bruna af ålder och nötning. Bredvid skolsalen ligger lärarens kök; ingen källare, intet skafferi, intet kontor — ingenting. En liten brant trappa i förstugan leder upp till vinden, som ej är brädbelagd, utan sågspånen öfver skolsalstaket ligger obetäckt, mottagande allt dam och all smitta från skolsalen och redo att vid hvarje vindpust hvirfla upp och återgifva lånet. Vid ena gafveln här uppe är lärarens lilla rum. Inga fönster i hela huset kunna öppnas helt, endast halfva fönstret; den andra hälften är gjord blott för utseendets skuld och är tillspikad. Läraren har en bättre bostad i det andra skolhuset, der han också bor hela året, utom de fyra månader skolan pågår här.

Omkring skolhuset är en fyrkantig gård, der barnen på fristunderna få leka ("roga sek"). Här "brännes trill" (en hjulformig träskifva kastas mellan två partier enligt vissa lagar), och här sparkas i pölarne på den lergrusade marken, som vid första regnväder upplöses i djup lervälling. Flickorna "roga sek" med sånglekar, men oftast läsa de öfver

lexor, eller förhöra hvarandra, eller läsa på kartorna i skolsalen. Det händer nog, att någon pojke deltagar i öfverläsningen; men i allmänhet äro pojkarne sällan så flitiga. Också äro flickorna dem betydligt öfverlägsna i allt skolarbete. I denna aflägsna bygd händer det, att gossar och flickor någon gång leka tillsammans, men i mera civiliserade trakter har jag aldrig sett det och aldrig hört talas om det. I den del af denna församling, som ligger invid stora stråkvägen och närmre stad, har jag aldrig sett dem leka tillsammans. Det är icke endast barnen som så skiljas: de äldre iakttaga också noga samma sed. Så händer ju aldrig, att en qvinna sitter på "karlsidan" i kyrkan, eller att en man sitter på "fruntimmersidan". På vägen till och från kyrkan gå aldrig man och hustru bredvid hvarandra, eller far och döttrar, mor och söner, utan männen gå för sig ett stycke framför eller efter, och kvinnorna för sig. Likaså på deras gästabad: "khära" sitta vid ena väggen, och "fruntimmera" vid andra väggen; vid bordet sitta de likaledes i en rad hvar för sig. När en qvinna kommer in i stugan, helsar hon på kvinnorna med att taga dem i hand och säga "tack", men männen ger hon blott en nick; och en karl tar männen i hand och säger "tack", och ger kvinnorna en nick. I skolsalarne sitta alltid pojkarne på ena sidan och flickorna på den andra. Det skulle vara ett oerhördt straff, som skulle väcka stor ovilja, om man skulle befälla en pojke att sitta "jämte" en flicka, eller en flicka bredvid en pojke. Med godo skulle man aldrig kunna få dem till det. Och det anses visst icke riktigt sedesamt, när flickorna leka med pojkarne — på skolgården åtminstone. Så hörde jag i småskolan en liten sju-årig flicka, nedsmörd högt upp på armarne af skolgårdens lervatten, komma halfgråtande, och en något äldre flicka förmana henne, under det hon torkade kamraten: "lemna (låt bli) att kulta i lorten." — "De' va' pöjka" förstås. — "Lemna att roga dek me' pöjka, håll dek te' uss!" — "Pöjka" är alltid så bra att ha att skylla på; likasom "pöjka" gerna ge "flickera" skulden, om möjligt. Och nog äro "pöjka" "klådi'e" (odygdige) ofta, men de äro icke "odöjdi'e" (elaka). Flickorna uppföra sig alltid mycket tyst och stilla: de bäst uppfostrade flickorna äro de, som svara tystast i skolan, och detta är särdeles svårt att arbeta bort. Att vara tyst är tydligen en stor dygd. Alla barnen fingo en dag fara öfver till Visingsö med lärarinnan, och de voro så tysta under hela färden, att det hördes knappast ett ljud från hela denna skara — mellan 30 och 40 barn. Och dock var färden en stor, efterlängtd glädje för dem. Klockan 8 på morgonen skulle de vara samlade i skolan, då utflykten skulle företagas, om vädret vore vackert. Långt före kl. 8 hade de naturligtvis infunnit sig och stodo utanför

lärarinnans fönster, dit de uppsände sakta i de ömmaste tonfall under-  
rättelsen "kluckan utta! vacket vär!"

\* \* \*

Skolgången är mycket jämn: här, der barnen gå dagligen, voro under sista året blott tre barn i folkskolan (af 41) frånvarande utan giltigt skäl, och det en gång hvar. Från skolarbetet vill jag nämna en uppsats af en nioårig flicka i första klassen. Ämnet var sjelfvaldt och uppsatsen skrifven flere veckor efter läsningen af Tegnér's Frithiof.

"Fritkiof ville fara till Kung Ring och se Ingeborg och hennes gula hårlockar. Björn sade till Fritkiof, vad sörjer du för en qvinna mister du en så ståt hela jorden full, om du vill så skall jag fara efter ett helt vangslast på elida. Fritkiof sade till Björn att du är glad."

Denna lilla flicka hade en särdeles förmåga att öfversätta på för sig begripligt språk allt hvad hon hörde. *Härberge* var för henne ett främmande ord; därför förde den barmhertige samariten den sårade till "hälleberget". Och Sven *Tveskägg* fick heta Sven "Tvestjert".

Året efter sedan hon kommit i folkskolan, började hennes lille bror småskolan. Som han var rädd och ovan att vara bland så många barn, följde denna nioåriga syster med honom hvarje dag i skolan, der hon satt med sin stickstrumpa hela tiden och hörde på.

\* \* \*

I småskolan undervisar en gammal lärare, en olärd allmogeman, som på gamla dagar bevistat seminarium några veckor. Han har tjenstgjort här 24 år som småskolelärare och har de fyra sista åren fått sin lön höjd till 250 kronor, ett för allt, och 10 kronor i stället för bostad. Med detta skall han lifnära sig, hustru och de sex hemmavarande barnen. De äldre barnen ha redan farit till Amerika, och dit sänder han nu de nästa, en femtonårig pojke och en fjortonårig flicka, helt allena. Det faller dem icke in att misströsta: naturligtvis kunna barnen icke ett ord engelska, och deras anhöriga i Amerika bo långt inne i landet.

Man skulle tycka att det för en man vore ett mödosamt kall att i 24 år sköta dessa småbarn, som ofta icke kunna tala rent, när de komma i skolan, och att tålmodet ej skulle hålla ut, när det dessutom är pröfvadt af fattigdom och mångahanda bekymmer. Men alltid är han glad, aldrig har jag sett honom bli otålig med barnen, aldrig hört en häftig ton mot dem; och jag har ändå sett honom dag-



ligen med barnen under två läsår. Vid hvarje lofstund är han ute på gården med barnen och leker med dem och har sjelf lika roligt som de. Det räknas af folket som ett bevis på hans olämplighet som lärare, att han "rogar sek" med barnen, ty det anstår icke en lärare, mena de. Jag frågade honom en gång kort före terminens början, hur det kändes att börja igen. Han svarade, att när terminen nalkas, så längtar han efter den som efter något "hugneligt". En gång stodo vi på gården och sågo på hur barnen lekte. Och han njöt: "de små barnen, de äro så oskyldiga, när de leka", utbrast han, och så kunde han icke stå bredvid mig längre utan måste leka med.

Vid en inspektion sade inspektören till här omtalade småskolelärare, att han nu skulle sluta med en kort och enkel fråga. Ja, "hur dan va' jor'a, när ho' spräng fram ur Skaparens hånn'?" (Öde och tom, förstås.)

De examinerade lärarne sätta sig naturligtvis på sina höga hästar emot en sådan och skylla på barnens "dåliga grund" att man icke kan komma till bättre resultat med dem. Jag har dock icke funnit hans grundval sämre lagd än deras. Emellertid uppskattas han ingalunda som lärare hvarken af folket eller vederbörande. Folket kan ju icke bedöma hans duglighet, utan de tro hvad de höra, och när de, som borde förstå bättre, behandla honom ogrannlaga, så är det ju icke underligt att folket ej får förtroende till hans förmåga. En gumma förklarade saken så, att "der gärdsgår'en ä' lågast, der klifver alla öfver." Men aldrig säger han ett ord om sina vedervärdigheter.

## Oscar Stackelberg.

Karaktärsdrag samlade af **Esselde.**

Den 4:de sistlidne september afled friherre B. O. Stackelberg i en ålder af 64 år. Hans bortgång lemnar ett tomrum, svårt och delvis omöjligt att fylla inom de olika områden der han verkat, detta icke minst inom arbetet för kvinnofrågans lösning.

Att lemna en utförlig skildring af den mångsidige mannens lif och verksamhet skulle öfverstiga både vår förmåga och det knappa utrymme hvaröfver vi förfoga. Men då Stackelberg i lif och gerning endast gaf uttryck åt hvad han innerst var, då han satte prägeln af sin egendomliga personlighet på allt hvad han verkade, skola kanske de spridda drag af hans skaplynne, som vi här nedan samlat kunna gifva läsaren en klaf till hans oskrifna historia.

Vi skola härvid stödja oss ej blott på vår egen erfarenhet vid beröringen med den framstående mannen, utan ock på iakttagelser från umgänget mellan honom och en äldre kamrat, samt på meddelanden af hans närmaste omgifning och två hans förtroliga umgängesväänner, hvilka meddelanden upptagit hvad man hälst minnes af en bortgången vän, karaktären och hjärtelaget.

\* \* \*

Son af landshöfdingen i Malmöhus län, generalen friherre G. Stackelberg och hans maka, född Lind af Hageby, förlorade Oscar Stackelberg vid späda år sin fader och dermed det öfverflöd i lefnadsätt och de lysande framtidsutsigter, som en högt uppsatt mans son på den tiden kunde påräkna. Vid tio års ålder stod han, jämte fyra oförsörjda syskon, vid sin moders sida i ett utblottadt hem.

Denna olycka kallade Stackelberg på äldre dagar för en lycka, öfvertygad att det der förutan aldrig blifvit en själfständig man af honom. Ett par drag af hans barndomslynne må här anföras. Det första arbete han erinrade sig hafva gjort för någon annan var ett med täljknifven formadt saltkar åt modern, till ersättning för dem som förut prydde det rikt utstyrda matbordet. Till lynnet var han alltid våldsamt

häftig, men hade som liten den vanan att, när hälst ett sådant anfall kom öfver honom, ställa sig på hufvudet i en för ändamålet särskildt utsedd ländstol och förblifva der tyst tills vreden var öfver, då han kom på fötter igen, god och glad som förut. Det anförda kan synas som en obetydlighet, men det var dock första yttringen af den oafåtliga kamp mot sina lägre lidelser, som han, visserligen ej alltid med framgång, men dock oafåtligt fullföljde under hela sitt lif. I öfrigt var kärleken till modern ett betecknande drag i hans barnalynne.

Tidigt skickades han från hemmet till en förberedande skola och derifrån såsom frikadett till Karlberg. \*) Sina fritider tillbragte han hos en rik släkting i Stockholm och fick af honom efter avslutad kurs 200 kr. till sin officersekipering. Någon annan penninghjälp har han aldrig af någon begärt eller erhållit. Att arbeta, spara och försaka för att kunna lefva utan att sätta sig i skuld, blef den unge sjöofficerens

\*) Här en kortfattad öfversigt af Stackelbergs bana som tjänsteman och de offentliga uppdrag han erhöll utom tjänsten.

Efter att hafva genomgått krigsakademien utnämndes O. Stackelberg 1845 till sekundlöjtnant i k. flottan. Under de närmast följande åren var han kommenderad till tjänstgöring dels å korvetten "Najaden" under dess expedition till Goda Hoppssudden, dels å skonerten "Falk" under karantänsbevakning vid Slite och i Öresund. Åren 1851—52 hade han anställning å handelsfartyg och besökte derunder äfven Kina. Han blef premierlöjtnant 1853 och tjänstgjorde 1854—56 såsom adjutant i sjöförvarsdepartementets kommandoexpedition, blef kaptenlöjtnant 1858 samt utnämndes till öfverstelöjtnant vid skärgårdsartilleriet 1866. Åren 1869—74 var han chef för sjöförvarsdepartementets kommandoexpedition och 1875—77 militärledamot i förvaltningen af sjöärenden. Till kommandörkapten utnämndes han 1877, och följande året till kommandör vid flottan, år 1882 till chef för marinförvaltningens militärafdelning och till ledamot af krigshofrätten, 1883 till chef för marinförvaltningen och 1886 till kontreamiral. Året derefter tog han afsked ur flottans tjänst.

Han var under åren 1878—88 en framstående representant på Stockholmsbänken i 2:dra kammaren och var från slutet af 1870-talet till sin död medlem af Stockholms stadsfullmäktige.

Vidare var han 1867 ledamot i krigsundervisningskommissionen, 1871—1872 ledamot i komitén för organisering af sjöförsvarets militärpersonal, 1873—1874 ordförande i komitéer, dels för uppgörande af förslag till sjö-tjänstgöringsreglemente, dels för granskning af förslag till härordning, grundad på utsträckt allmän värnpligt, 1874 ledamot i en komité för sjöförsvarets ordnande, likaledes grundadt på utsträckt allmän värnpligt, 1874—1875 ledamot i komitén för granskning af förslag till ny värnpligtslag, 1879—1880 ledamot i komitén för uppgörande af förslag till fartygstyper samt 1880—1882 ordförande i komitén för sjöförsvarets ordnande.

första uppgift. För att kunna fylla den, tillegnade han sig de enklaste lefnadsvanor, afstod från alla köpta nöjen och trotsade opinionens och modets vexlande bud i afseende på klädedrägt m. m.

Dessa ynglingens vanor öfvergingo småningom till medvetna grundsatser. *Att göra sig ekonomiskt själfständig för att kunna förblifva moraliskt oberoende* blef småningom en af de ledande grundtankarna i mannens lif. Det lyckades också, men sparsamheten hade då blifvit hans andra natur. Lika sträng, som han i detta afseende var mot sig själf, var han också mot andra. Att lefva på kredit var i hans ögon ett moraliskt lyte. Att använda begränsade tillgångar utan för produktiva ändamål af den mest otvifvelaktiga beskaffenhet — vore det än utsigten att återvinna en bruten helsa — syntes honom i hög grad klandervärdt; och att låna af lätt-sinne och njutningslystnad betraktade han som ett brott.

Hans sparsamhet för sin egen person gick på senare tider så långt, att det, såsom en person i hans omgifning yttrar sig, var "nästan farligt" att föreslå honom att köpa ett nytt klädesplagg. De han hade voro i hans tanke alltid goda nog. Deremot sparade han aldrig på arbetslöner. Han blef ond om en arbetare bad honom själf bestämma priset för ett öfverenskommet arbete, ond också om han begärde för litet. Att känna värdet af sitt arbete och fordra hvarken mer eller mindre än detta, ansåg han vara en arbetares första skyldighet.

\* \* \*

I tjensten och i åtagna uppdrag var Stackelberg pedantiskt pligttrogen. Han gjorde sig tidigt bemärkt för skarpsynt-het och kunskap i sitt yrke och betraktades under sin senare tjänstetid såsom en af vår flottas mest dugande män.

"Han var undfallande inför öfverordnade", har det sagts efter hans död. Ja, det ansåg han troligen som en pligt, hvilken han lydte ända till den gräns der en högre pligt vidtog, den att vara sann emot sig själf. Det fans hos honom en sällsynt förening af smidighet och fasthet. Han var villig att göra eftergifter i mindre väsentliga ting, men gälde det hans öfvertygelse om rätt eller orätt, stod han fast som klippan. Om ej så varit, hade han säkert stigit till den högsta plats man kan nå på hans bana.

Det föll honom emellertid icke in att klandra en man af annat skaplygne eller bestrida hans rätt att från först till sist stå och falla med sin öfvertygelse. Tvärtom hyste han den djupaste högaktning för en man af sådan karaktär och stälde sig öppet och trofast vid den mannens sida, äfven när det stred mot hans egen fördel eller hans sedvanliga "undfallenhet".

\* \* \*

Stackelberg var alltför olik mängden för att någonsin kunna bli populär i egentlig mening, äfven som ung. Han var dock känd och inom en och annan mindre krets i hufvudstaden eftersökt som en qvick och angenäm kåsör, och lyckades man någon enda gång att afvinna hans lekande penna ett epigram öfver något ämne för dagen, en tillfällighetsvers eller ett "tärntal", var man förtjust. Inom några få vänfamiljer var han en framför alla kär och efterlängtd gäst. Med en af dessa familjer bildade han omsider ett samfäldt hem, som blef medelpunkten för hans inre lif och i rikt mått fylde det behof af ostörd arbetsro och sympatiskt tankeutbyte, samt icke minst det behof af att verka *för* och *på* andra befryndade väsen, som tillhör alla ädlare naturer, och hvilka behof det enstöriga ungarlslifvet icke kunnat tillfredsställa.

På Stackelberg verkade detta hemlif synbart utvecklande och förädlande. Nu först synes hans intresse för det offentliga lifvet hafva vaknat och hans abstrakta funderande ha lemnat rum för handling. Så lär han i sin mån, såsom ledamot af riddarhuset, ha verkat för representationsförändringens antagande; så ock för genomförandet af den af Platen och Adlersparre utarbetade reformen inom flottan. Vid samma tid skref han sin berömda skrift öfver John Erikson och framträdde några år senare äfven som diktare, i det han, under pseudonymen *Olof Stig*, utgaf sitt stora satiriska poem, *Träkol*.

Det var, som titeln antyder, idel glödande kol, som under många år samlats och nu, sprakande och gnistrande af inneboende eld, utkastades i en af tidens brännbaraste frågor, *qvinnofrågan*. Sedan Fredrika Bremer med sin Hertha, hade ingen slagit ett sådant storslag för qvinnans rätt. "Träkol" väckte dock inom pressen icke det motstånd eller den moraliska stenkastning, som tjugo år tidigare drabbat Hertha. Men de lästes och köptes med så mycken ifver, att en ny upplaga inom kort påkallades, något som inom vår literatur

är nästan ohördt. Qvinnofrågans vänner jublade öfver upptäckten af en ny dittills okänd bundsförvandt. Den nysbildade föreningen för gift qvinnas eganderätt invalde Stackelberg till ledamot af sin styrelse, i hvars arbeten han deltog ända till året före sin död. Tillfrågad huru länge han hyst sina frisinnade åsigter i qvinnofrågan, svarade han: *"så långt jag kan minnas tillbaka."*

En dam af hans närmaste umgängesvänner, fru M. G—n har benäget meddelat följande:

"Qvinnofrågan var ett ämne, som Stackelberg med stor förkärlek behandlade. Han utgick från den åsigten, att det var saknaden af frihet, eller rättare hennes egenskap af slaf, som gjorde qvinnan till tyrann. Och värst af allt var, enligt hans åsigt, att hon älskade sin ofrihet, ty hon fruktade ansvaret, och utan ansvarskänslan blefve hon aldrig fullt utvecklade människa. Och denna känsla kunde endast friheten förskaffa henne.

"Han ville att qvinnans och mannens andliga jämlikhet skulle erkännas och tillämpas i det praktiska lifvet. Hennes arbete skulle t. ex. lönas fullt lika högt som hans. Men också ville han icke i mannen ensam se familjeförsörjaren, utan lade i deras samfälda arbete eller förmögenhet vilkoret för familjens välstånd. — — —

"Den värsta mannamån han visste var inkräktandet på en annans frihet. Deruti såg han skälet till många olyckliga äktenskap; deraf också hans ifrande för gift qvinnas eganderätt, m. m. På den ofta hörda invändningen, att inom äktenskapet kräfvats oupphörliga offer af egen vilja och egna tycken hade han det högstämnda svaret: *"kärleken vet icke af något offer; en kärlek, som känner såsom offer hvad den verkar och försakar, är icke kärlek. Och utan kärlek intet äktenskap."* — — —

Man erinre sig de vackra orden i "Träkol":

"I äktenskapet är min politik  
*hon lyde honom och han lyde henne!* —  
 en rättvis paragraf och kärleksrik,  
 hvarmed jag hoppas få, endera dagen,  
 se giftasbalken prydd i svenska lagen."

För qvinnofrågans dåvarande organ, Tidskrift för Hemmet, visade Stackelberg stor vänlighet och lemnade till henne de få mindre stycken, som finnas utgifna af hans hand. Det

yppersta af dem är den i vår poesi allenastående dikten "*Min mammas förklädsband*". Den är ett uttryck af hans hängifvenhet för sin mor. Till hans egenheter hörde, att han endast sällan och då på några få dagar besökte denna afhållna mor. Men en gång hemma hos henne, vek han icke från hennes sida, och släkten betraktade hans korta besök som efterlängtade högtider.

I Tidskrift för Hemmet skref han äfven det vackra stycket, "Mitt barn", en kritik ur etisk synpunkt af Kronbergs tafla Jagtnymfen m. m.

\* \* \*

Som riksdagsman och kommunalman yttrade sig Stackelberg sällan och då vanligen med en finhet och en halft förhållen humor, som knappast uppfattades af den stora mängden; men genom sin personlighet öfvade han ett ej ringa inflytande. Män af alla partier insågo och erkände värdet af hans omutliga redbarhet, hans skarpa urskilning mellan väsentligt och oväsentligt, samt hans förmåga att sätta sig in i andras tankegång och göra äfven olika tänkande rättvisa.

Öppet framträdde dessa den politiske mannens förtjenster i hans arbete inom de stora försvarskomitéerna samt vid framläggandet af hans bekanta motioner för förändrad lagstiftning rörande gift qvinnas eganderätt.

Innerst var Stackelberg en abstrakt teoretiker af det mest radikala slag. För honom var det klart som solen, att ingen rättvisa kunde komma för tidigt, att ingen mänsklig rätt borde förhållas, vore tiden! än så olämplig och människorna sjelfva än så liknöjda för dess erkännande. Rätt var och förblef rätt och kunde icke lida något uppskof. Han dref bl. a. på fullt allvar den satsen, att upphäfvandet af *all* lag rörande gifta makars inbördes förhållande var det enda rationela sättet att lösa frågan om gift qvinnas eganderätt. Men vaksam som alla sjömän märkte han snart, att vinden var emot och verklighetens farvatten fullt af bränningar, i hvilka han och hans teorier ofelbart skulle gått i qvaf. Han tog då in några ref på sina stolta segel och vände af inåt en mindre farlig farled, för att långsammare men säkrare nå sitt mål.

Det var helt och hållet frivilligt, utan samband med föreningen för gift qvinnas eganderätt, men dock först efter

stor tvekan och i känslan af att vara nödgad till en uppoffring för sin idé som han 1883—84 framlade inför riksdagen sina ofvan nämnda motioner. \*) Och det var helt visst inflytandet af hans personlighet, som tillvann saken en uppmärksamhet och en allvarlig behandling, sådan som aldrig tillförene kommit den till del. Så var det näppeligen någon annan än Stackelberg som med sig kunnat förena så många af 2:dra kammarens yppersta män eller utverka det gynsamma utlåtande af utskottet, som framkallade beslutet om en skrifvelse i ämnet till k. maj:t.

När omsider på grund af denna, i jämförelse med motionens syfte redan mycket begränsade skrifvelse, Nya lagberedningen uppgjort sitt ännu långt mindre liberala förslag till förändrad lag och detta förslag diskuterades i föreningen för gift kvinnas eganderätt under Stackelbergs ordförandeskap, yrkade han, i motsats till styrelsens öfriga medlemmar, att föreningen måtte ansluta sig till förslaget; detta icke emedan det var i allo tillfredsställande, utan emedan det innebar ett fjät i den rätta riktningen. Under afvaktan, att den stora rättvisan en gång af egen kraft skulle göra sig gällande, mottog han således villigt äfven små, partiela reformer.

Stackelberg motionerade äfven för ändring af kvinnans myndighetsålder till likhet med mannens, biträdde förslagen att tillerkänna kvinnan politisk valrätt, öppna för henne statens elementarskolor m. m.

Qvinnofrågans vänner kunde vara af olika tankar om, huruvida tiden ännu var mogen för *alla* dessa reformer och de svenska qvinnorna mäktiga att tillgodogöra sig dem; men om värdet af en sådan förkämpe för saken, som Stackelberg rädde blott *en* tanke, likasom alla förena sig i erkännandet att ingen kan f. n. fylla den plats i förkämparnas led, som han lemnat tom.

\* \* \*

Stackelberg var hvad man kunde kalla en passionerad arbetare; knappast fans det något i verlden, som han älskade

---

\*) De förnämsta punkterna i motionen vid 1883 års riksdag voro:

Lag skulle bli, att hvardera maken egde och skötte sin egendom. Förord rörande egendomsgemenskap skulle deremot bli undantag. Målsmanskapet skulle upphävas, gift kvinnas myndighet erkännas och skyldigheten för makarne att bidraga till hushållet och barnens uppfostran vara gemensam för båda makarne m. m.



högre än sitt arbete. Också var han samvetsgrann och pligt-trogen som få. Att störa honom i arbetet var hvad man kallade "farligt". Han kunde aldrig rätt förlåta en vän att hon en gång förmått honom att utebli från en sammankomst af föga betydighet för att med henne se Ibsens "Ett dockhem". Han glömde det aldrig och återvände ofta till ämnet, sägande i förebrående ton: "Du, som borde styrka mig i utöfningen af min pligt, just du har en gång förledt mig att svika den!"

Han arbetade tungt och ytterst långsamt, åtminstone med pennan. De biografier, som han under många år hade i uppdrag att skriva för Krigsvetenskapsakademiens årshögtid kostade honom årligen veckor, ja månader af träget arbete. Men så anses också många af dem vara små mästerverk af koncis framställning och fin karaktäristik.

Stackelberg hade en afgjordt idealistisk lifsåskådning. Hans gudsbegrepp närmade sig unitarismens, af hvars tolkare, Parker och Channing, han sade sig ha lärt mycket. Kyrksam var han icke. Gudstjensttiderna använde han i många år till besök hos en åldrig moster, för hvilken han hyste en sonlig tillgifvenhet och med hvilken han, sedan hon lemnat Stockholm, förde en liflig brefväxling. På senare tid använde han söndags förmiddag till samspråk i allvarliga ämnen med en väninna, hvars aflägsna bostad han icke gaf sig tid att uppsöka under veckans arbetsdagar.

Inom hemmet vistades de senare åren ett par yngre damer, bland dem en qvinlig gymnast, med hvilken han ofta samspråkade i syfte att bringa henne att tänka öfver lifvet och dess mångskiftande företeelser. "Aldrig," säger hon, "hade någon förr så talat med mig, framlockande mina skygga tankar i ljuset, och aldrig har jag lärt så mycket af någon, som af honom."

Såsom umgängesvän hade Stackelberg många älskvärda egenheter, såsom människa många fina skiftningar i karaktär och hjärtelag, hvilka utom hemmet trädde i dagen endast för en liten trång vänkrets, hvilken krets gradvis sammansmälte, tills under hans sista år blott några få vänner återstodo. Tvänne af dem hafva benäget för oss upptecknat några af sina minnen från umgänget med den bortgångne.

Doktor G. G. skrifer:

"Då jag först, för omkring tio år sedan, gjorde hans bekantskap, snarare stötte han mig med sina paradoxa funderingar i alla möjliga ämnen. Jag kom från mina examensstudier i Upsala och tyckte, att mannen var en oskolad räsinnör in *variis rebus*, som stod och stampade i paradoxer. Något 'oskoladt' fann jag ju ända till slutet i hans 'filosoferingar' och hans diktning. Men jag lärde snart att sätta värde på en intelligens, som så innerligt själfständigt hade sitt hufvud för sig, på samma gång jag lärde mig att hålla af hans alldeles ovanligt ädla personlighet. Jag lärde mig snart, att det paradoxala i mycket var en mask, som det roade honom att sätta upp för att slippa i tid och otid föra sina innersta tankar och känslor till tofvs. Ty med all sin demokratism — och fördomsfriare människa har jag icke känt — var han i botten en aristokratiskt finkänslig natur. Och masken var genomskinlig. Äfven hans humoristiska trygghet och säfliga lugn dolde ett ytterst ömtåligt nervsystem, som kunde känna ända ut i fingerspetsarna. Och till hjälp för sig och andra — och hur mycket hjälpte han ej andra! — tillkämpade han sig detta trygga väsen, som blef hans andra natur, och som endast en bruten fysisk kraft tidtals förmådde rubba — på slutet. Derförut var han orubbligt godmodig. En mindre 'lynnig' människa kunde man icke se.

"Han kunde, som han sade, gå och 'filosofera' öfver de minsta saker, som kommo i hans väg, öfver blad och mossor, öfver färger och linier, öfver hus och diken, och han ville deraf förklara, att, som han en gång vemodigt sade, det ej blifvit något ordentligt af honom. *En* sak hörde jag honom aldrig yttra — anmärkningar öfver andra människor, åtminstone aldrig med bitterhet. Lika skarpt satirisk som han kunde vara mot människor och förhållanden i allmänhet (se "Träkol"), lika skonsamt förtegen var han om den enskilde. Han hade absolut intet af detta så vanliga 'intresse' för sina medmänniskor, hvilket blott är tomma sjäalars nyfikenhet och sladder. Men ytterst menniskovänlig var han; och osjelfvisk, af natur, men än mera af medveten vilja. Han hade mycket litet respekt för erkända storheter eller auktoriteter på hvilket område som hälst och njöt af sin själfständighet i inre och yttre mening. Men han var alltid lojal.

"I likhet med så många af de bästa människorna hade

han en viss skygghet för att muntligen gifva direkt uttryck åt sin etiska känsla och sin religiositet, men de funnos och skeno igenom allt hvad han gjorde.

"Han var en *hedersman* i allra bästa mening."

Fru M. G—n framställer i sina meddelanden andra sidor af hans personlighet.

"Stackelberg", skrifver hon, "var filosof, icke så mycket en spekulerande som icke mer en lefvande filosof. Han var en vis man. Han var road af att säga paradoxer, men vanligen endast för att få diskussionen i gång, och sedan den väl kommit till lifs, var han den behagligaste motståndare man kunde höra i dispyt, aldrig personlig, alltid logisk, och visste alltid att med skämtets udd väja ett för häftigt utfall.

"Stackelberg var fritänkare om man så vill kalla det. Naturen var för honom Guds förnämsta uppenbarelse, men han älskade den också som sådan och icke blott som en tafla. Följande händelse är i detta afseende betecknande. Då han en vårmorgon slagit sig ned på en bänk i Stockholms omgifningar och der blef tilltalad af en s. k. läsare, som började predika för honom, svarade han: '*Tyst* min goda herre! Ser icke herrn att jag sitter i kyrkan och icke vill bli störd i min andakt?'

"Hans hela religion, lag och evangelium, sammanträngdes i en enda sats: *Gud är kärleken*. Hvad göres oss mera behof än att veta och känna detta! Men detta trodde han ock så, att det blef grundtonen i alla hans tankar och i hela hans lif. Och derutur hemtade han också sin förmåga att trösta i det oändliga. Det fans ingenting så absolut mörkt, att han icke visste vända fram dess ljusa sida. Ända till om man klagade öfver att det regnade, var hans svar: 'så mycket bättre, då skiner solen i morgon.' Äfvenså visste han att tala om, huru i hvar människas lif funnes flera solskens- än regndagar, blott hon ville räkna de förra, i st. f. att hon alltid räknar de senare. Talade man om faran för ungdomen att träda ut i den onda verlden, svarade han: 'du kan icke tro hvad det vill mycket till, att en yngling skall gå helt förlorad; de försöka nog men det går icke!' o. s. v.

"Såsom tröstare och hjälpare hade han ock de sista 17 åren stält sig vid en lidande väns sjukbädd, der han var outtröttlig. Alla stunder, han kunde undandraga sin offentliga

verksamhet egnades åt denna, de första åren under läsning och utvecklande samtal, på senare tider under af sjukdomen betingad, tystnad, men en tystnad, hvarunder tankar mognade, som sedermera bröto ut i verkande kraft. I allmänhet ansåg han tystnad och stillhet såsom vilkoren för den intensivaste verksamheten. Han dvaldes då på höjderna, derifrån han, med oändligheten till horisont, tyckte sig se tingen i deras rätta dimensioner. — — —"

Så långt våra meddelare. Efter att förliden höst och vinter hafva varit sängliggande sjuk, gick Stackelberg vid mid-sommartiden åter uppe, men som en skugga af sig sjelf. Ehuru vårdad af sin omgifning med en ömhet och en omsorg, som stå öfver allt beröm, förvärrades hans tillstånd mer och mer.

Den sista tanke han hördes yttra under plågorna, innan ett slaganfall band hans tunga, var denna:

*"Här förslår ingen filosofi!"*

Efter sju veckors oafslätligt lidande afsomnade han den 4:de September, aktad af alla, saknad af många, djupt sörjd af dem hvilka egt honom som vän.

---

## Korrespondens.

*Till M. S.* Ni spørjer oss: "Hvad är er mening om en dansk förfs yttrande om V. B. *"Det var hennes rätt att taga sitt lif då hon ej längre förmådde lefva,"*

Vi svara att detta yttrande innebär en villomening af farligaste slag, som ej nog kraftigt kan bekämpas. Afsedt att ursäkta den affidna kränker det hennes minne genom att antyda, att hon handlat i följd af en falsk grundsats, då hon i sjelfva verket handlat af ytterlig svaghet, mot sitt bättre vetande.

*Till läsaren.* Sedlighetsfrågan, hvilken under innevarande år gjort oväntade framsteg i nordén, skall behandlas för sig i en liten skrift som i form af ett *gratisblad* i särskildt omslag kommer att till-sändas Dagnys prenummeranter.

*Red:n.*

## Fredika-Bremer-Förbundets meddelanden.

### Årsberättelser från kvinnoföreningar.

*Dansk Kvindesamfunds* årsberättelse visar att föreningens medlemsantal nu är 1026 (förlidet år 820). Under året hafva på föranstaltande af samfundet hållits nära 100 föredrag angående kvinnofrågan. Föreningen har för att verka för sitt mål fördelat sig på flere utskott, hvaraf må framhållas tvänne: ett, som satt såsom sitt mål utbildandet af kvinliga handverkare och ett annat, hvars syfte är införandet af undervisning i husliga sysslor i folkskolorna. Det likaledes under ledning af ett utskott stående och under året upprättade "Fæste Kontoret" (för tjänstfolk) har af allmänheten omfattats med mycket förtroende och flere arbetsgifvare än arbetssökande hafva der anmält sig, då deremot ett motsatt förhållande egt rum vid "Engageringskontoret for Kvinder." Föreningen har arbetat för åstadkommandet af en adress till regering och riksdag om kvinnans deltagande i det kommunala lifvet. Och slutligen må nämnas att föreningens arbete äfven omfattat drägtreformerna och på dess föranstaltande hafva modeller varit utställda å sommarens stora utställning, der de tillvunnit sig hedersamt omnämnande.

*Konkordia-förbundet* i Finland arbetar för samlandet af penningar till en stipendiefond för att dermed bistå de kvinnor, som utbilda sig för ett yrke eller lefnadskall, der vetenskaplig underbyggnad fordras. Enligt dess senaste årsberättelse utgör förbundets kapital nu 41,589,70 finska mark.

*Finsk kvinnoförening*, som räknar 95 medlemmar, har hållit föredrag på olika orter, vidtagit åtgärder för en landtdagspetition om afskaffande af den reglementerade prostitutionen m. m. Den har till fröken Lucina Hagman utdelat ett pris för hennes afhandling rörande bristen i kvinnans uppfostran och medlen att afhjälpa densamma. Föreningens arbetsbyrå har under året anlitats af 776 arbetsgifvare, hvaraf 346 husmödrar samt 922 arbetssökande, inberäknadt 599 tjänarinnor. Wiborgs kvinnoförening har under året anslutit sig såsom filial till finsk kvinnoförening.

### "Hvarjehanda i kvinnofrågan."

**Sverige.** *Föreningen för sjukvård i fattiga hem* är namnet på en förliden vår i Stockholm bildad förening, hvilken likasom sin förebild "East London nursing Society" har tagit till sin uppgift att ombesörja vård åt fattiga sjuke i deras egna hem. Denna förening anställer och aflönar i sjukhus utbildade sjuksköterskor, hvilka hafva att, hvar och en inom sin krets, dagligen besöka de sjuke, till hvilka de kallas. Det åligger sköterskan att ordna patientens bädd, hålla den sjuke ren, ventilera sjukrummet, använda behöfliga desinfektionsmedel m. m. Hon bör äfven söka sörja för att den sjuke får tjänlig föda och om så behöfves bör hon äfven själf tillreda den. Sköterskorna bo ej hos de sjuke, utan erhålla på föreningens föranstaltande bostad inom sina distrikt. Föreningens verksamhet börjar nu i höst inom Adolf Fredriks församling, der ett par sköterskor komma att anställas.

En ny förening har nyss bildats i hufvudstaden under namn af *Qvinliga gymnastiksällskapet*. Sällskapet har till ändamål att genom rätt ordnad och väl afpassad friskgymnastik hos unga arbetande qvinnor stärka och underhålla helsan, lifva och höja arbetsförmågan samt motverka det skadliga inflytande, som ett ensidigt eller stillasittande arbete utöfvar på kroppens alla förrättningar. För detta ändamåls vinande anordnar sällskapet, så långt dess tillgångar medgifva, kurser i friskgymnastik i hufvudstadens olika delar, under ledning af kompetenta lärarinnor. Rättighet att deltaga i dessa kurser eger hvarje välfräjdad kvinna från 15 års ålder. Arbetsåret indelas i två terminer, höstterminen från början af oktober till midten af december mot en afgift af 1 kr., vårterminen från midten af januari till slutet af april mot en afgift af 1,25 och är det meningen att öfningarna skola fortgå två till tre gånger i veckan.

**Norge.** *Den nya lagen om äkta makars förmögenhets förhållanden*, hvilken antogs af det i början af sistlidne juli månad afslutade stortinget, är i trots af de inskränkningar och förändringar, som det ursprungliga förslaget blifvit underkastadt, dock obestriddt ett framsteg af stor betydelse. Af de vidlyftiga förhandlingarna må, hufvudsakligen efter norska Dagbladets referat, här blott i korthet anföras följande:

Förord kan uppgöras, eller rättare, paktum kan ingås icke blott före utan jämväl efter äktenskapets afslutande. Ändras eller tillägges något i före äktenskapet gjordt paktum, bör detta genom kongl. resolution stadfästas; d. v. s. att bifall till dylika ändringar blifva beroende på särskild pröfning, hvarjämte vid afskiljande af enskild egendom förekomma några stadganden om boets tillgångar i öfrigt, afsedda att förebygga missbruk.

Af ännu större principiel betydelse är dock det enstämmigt fattade beslutet att: *gift kvinna är myndig* och råder öfver sin enskilda egendom samt i sina personliga angelägenheter; — i motsats till det i den svenska giftermålsbalken qvarstående stadgandet om målsmanskapet, från hvilket hittills blott vissa undantag blifvit medgifna.

Egendomsskilnad som regel, — det mål till hvilket vännerna af den gifta kvinnans eganderätt sträfva —, lyckades nu icke vinna stortingets bifall; dock är mannens förvaltningsrätt af det gemensamma boet vid bortgifning eller pantsättning o. d., beroende af hustruns samtycke.

Vidare förordnas om hustruns rådighet öfver eget arbetsförfärf, om hennes rätt att söka boskilnad, om lifförsäkring och lifränta m. m., der formulering och detaljer äro något afvikande från den svenska lagen, om och samma grundsatser synas hafva följts. Slutligen må nämnas att hustrun icke kan gå i borgen för mannens gäld eller ställa pant för sådan, en säkert välmående bestämmelse, som afser att bevara henne för myndighetens faror i ekonomiskt afseende. Under debatten om denna punkt, yttrades dock en öfvertygelse att den nya lagen skulle småningom lyfta kvinnorna till allt mer själfständighet, så att de icke skola behöfva sådana skyddande åtgärder.

**Danmark.** Qvinnosaken i Danmark har förlorat en af sina rikaste och verksammaste vänner, hedersordföranden i dansk Kvindesam-

fund som afled den 25 Sept. vid 70 års ålder, *fru Marie Rosing, född Rehuch.*

Filosofie kandidaten Anna Hude i Kjøbenhavn har fått universitetets guldmedalj för en afhandling i historia. Det är första gången en kvinna i Danmark vunnit denna utmärkelse. Prisuppgiften var: En framställning och en kritik af de nya uppfattningarna af frågan om länsväsendets uppkomst.

**Tyskland.** *Allmänna Tyska Qvinnoföreningen* har erhållit en gifva af 100,000 mark, hvilka skola användas till att uppmuntra unga kvinnor att studera medicin. Från en rik tysk fabrikant i utlandet har samma förening också nyligen mottagit 500,000 mark till upprättande af en högre undervisningsanstalt för unga flickor.

**England.** Engelska öfverhuset har vid andra läsningen och utan votering förkastat förslaget att kvinnor skulle erhålla rösträtt.

*En qvinlig brandkår*, bestående af frivilliga, finnes i Liverpool. Kårens uniform är mycket prydlig och består af långskaftade stöflar, mörkblåa vida benkläder, blus och hjälm. I bättet bära dessa qvinliga brandsoldater en yxa och andra vid släckningen erforderliga redskap. Damerna ha redan flera gånger varit "i elden" och dervid utmärkt sig för mod och själfupoffring.

---

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå äro anmälda under

### Maj månad:

*Arbetsgifvare:* för erhållande af lärarinnor 17, lektioner 1, värdinnor och biträden i hem 2, biträde med skrifögromål 2, sjuksköterskor 2, summa 24.

*Arbetssökande:* lärarinnor 40, lektionsgifvare 12, värdinnor och biträden i hem 6, kontorister 8, sjuksköterskor 4, summa 70.

### Juni månad:

*Arbetsgifvare:* för erhållande af lärarinnor 13, biträde med kontors- och skrifögromål 4, föreläserska 1, biträde i handel 1, summa 19.

*Arbetssökande:* lärarinnor 34, lektionsgifvare 13, kontorister och skrifbiträden 7, värdinnor och biträden i hem 5, summa 59.

### Juli månad:

*Arbetsgifvare:* för erhållande af lärarinnor 16, lektioner 2, gymnastik 1, biträde med kontorsgromål 1, biträde med slöjd 3, summa 23.

*Arbetssökande:* lärarinnor 23, lektionsgifvare 5, värdinnor och biträden i hem 6, gymnast 1, kontorister 5, summa 40.

### Augusti månad:

*Arbetsgifvare:* för erhållande af lärarinnor 28, lektioner 3, gymnastik och sjukvård 3, biträde med kontors- och skrifögromål 2, värdinnor och biträden i hem 4, biträde i slöjd 1, summa 41.

*Arbetssökande:* lärarinnor 25, lektionsgifvare 12, värdinnor och biträden i hem 9, kontors- och skrifbiträden 3, summa 49.

---

Order från privatpersoner öfverstigande 20 Kr. expedieras  
franco pr Jernväg eller Ångbåt.

**HERM. MEETHS**

STOCKHOLM

rekommenderar sitt lager af:

**Sybehör,**

Broderade Remsor, Trim-  
mings, Spetsar, Rysch, Siden-  
band och Nouveautéer i Gar-  
neringsartiklar.

**Partiaffär**

**Fredsgatan 15, 1 tr. upp.**

**Butiker:**

Regeringsgatan 26, Vesterlånggatan 34,  
Drottninggatan 73 A, Götgatan 24.

**Filialer i GÖTEBORG**

Kungsgatan 49 och 2:dra Långgatan 47.

Profver sändas gratis!

Profver sändas gratis!

Postadress endast Herm. Meeths, Stockholm.



# Gösta Vidinghoff

Stockholm Drottninggatan 19



## General-Depot

af

samtliga

## Normalartiklar

Prof. Dr. Jægers system

### Äkta Fabrikat.

Normal-Skjortor, -Kalsonger, -Tröjor, -Strumpor, -Lakan  
& Kamelhårsfiltar etc. för Herrar, Damer och Barn.

## Handarbetets Vänner

18 Brunkebergstorg 18

STOCKHOLM.

## Utställning och försäljning

af

## Nationaldrägter, Väfnader, Spetsar

och Handarbeten efter Svenska Allmogemotiv.

Öppet 10—4.

Å

## Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, Stockholm,

finnas anmälda qvinliga arbetssökande såsom: lektionsgifvare i språk, svenska ämnen, musik, sång, ritning och målning, handarbeten m. m., svenska och utländska lärarinnor för hem och skolor, kontors- och skrifbiträden, husföreståndarinnor, sällskap och biträden i hem, föreläserskor, gymnaster, sjuksköterskor m. fl.

---

## Th. Tjäders Inackorderingsbyrå

*genom Nanny Lagergren, f. Sääf,*

**Malmskilnadsgatan 38, Telefon 84 40,**

anskaffar guvernanter, värdinnor, lektriser, sällskapsdamer, hushållsbiträden m. fl., gifver anvisning om lektioner, in- och utländska pensionsanstalter samt uträttar kommissioner. Förmedlar äfven inackordering och uthyrning af större och mindre, möblerade och omöblerade våningar och rum.

---

## "NORNAN", tjänstebyrån 30 Smålandsgatan,

under fru *Lagergrens* öfverinseende, anskaffar tjänarinnor till privata hem.

## Anmälan.

**D**en stora och glädjande framgång Dagny rönt under första åren af sin tillvaro manar att låta henne fortgå i samma riktning och efter samma program. Dagny skall således äfven under 1888 verka för Fredrika-Bremer-Förbundets ändamål, en sund och lugn utveckling af arbetet på kvinnans höjande, och vill hon derjämte söka afvärja eller varna för de missriktningar, som hota att föra kvinnofrågan på villospår. Dagny vill äfven meddela literära uppsatser, kortare berättelser m. m.

Dagny utkommer med 1 å 2 tryckark för hvarje månad och skall tills vidare utgifvas under ledning af S. L—d Adlersparre, biträdd af en redaktionskomité.

Priset för hel årgång blir fortfarande:

För medlemmar af förbundet . . . kr. 2,50

För icke medlemmar. . . . . ” 4,00

Förbundsmedlemmar prenumerera å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 5 Malmtorgsgatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

---

### Till redaktionen insända böcker:

*Emil Thorelius*, Boltzianism, skandinavisk kulturbild. — *Vera Hjelt*, Kvinnan på de praktiska arbetsområdena. — *Eugène Bersier*, Jesus Kristus såsom konung. Öfvers. af A. Wall. — *Carl Lumholtz*, Bland menniskoätare, IV h. — *Gustaf Bergström*, Forntida Vise, deras tro och deras lära. — *Ludvig Schröder*, Meddelelser om den utvidede folkehöjskole i Askov. — Tre år i Kongo XI, XII h. — *Charlotte Norrie*, Oprettelse och Indretning af en Sygeplejeskole. — *Yngvar Nielsen*, Reisehaandbog over Norge. — *Mathilda Lönnberg*, Syrendoft och fem andra berättelser.

---

## Gratis

kan en hvar erhålla en illustrerad praktupplaga af **Verldshistorien**, hvilken utkommer häftesvis, genom att på närmaste poststation prenumerera på **illustrerade veckotidningen KRONAN**, som genom sitt innehåll, prisbillighet och fina utstyrel öfverträffar allt hittills försökt. Pris detta år endast 30 öre för "Kronan". Postarvode 20 öre.

---

Norrköping 1888. M. W. Wallberg & Comp. Boktryckeri.